

ERDÉLY

HONISMERTETŐ LAP.

SZERKESZTI:

RADNÓTI DEZSÓ

E. K. E.-FŐITKÁR.

ELŐFIZETESI ÁRA 10 KOR. — TAGOK INGYEN KAPJÁK.

TAGDIJ ÉVI 6 KORONA.

MEGJELENIK IDŐKÖZÖNKÉNT ÉVENTE 12 SZÁMBAN.

KIADJA
AZ ERDÉLYI KÁRPÁT-EGYESÜLET.
KOLOZSVÁR.

Az E. K. E. iparcikkekre felhívjuk olvasóink figyelmét.

Tartalom:

1901	«ERDÉLY»	I-SŐ SZÁM. Lap		Lap
	<i>Erődi Béla dr.:</i> A haza minden előtt.....	17—19	<i>Schwarczel Ádél:</i> Az a jó székely fufang ..	25—27
	<i>Radnóti Hrabovszky Irén:</i> Az E. K. E. a háziipar szolgálatában.....	19—21	<i>Különfélék:</i> A külföld szeretete. — Apróságok Kolozsmegyéből. — Egyesületi mozgal mak. — Testvéregyesületek köréből. —	
	<i>K. Nagy Sandor:</i> A testvérek útja	21—25	Könyvesház. — Turista apróságok	27—32

Erdélyi házi-ipar.

Az E. K. E. választmánya felvette működési körébe az

erdélyi házi-ipar

fejlesztését és terjesztését. E célból külön

házi-ipar osztályt

szervezett az egyesület kebelében, mely a házi-ipar terjesztésével rendszeresen foglalkozik.

Ez osztályunk közvetíti a **kalotaszegi** és **magyarói** varottásra, a **körösfői** himes butorra és **székely** szőnyegekre vonatkozó megrendeléseket s általában mindenféle házi-ipari megbízást elfogad. Részt vesz az országban rendezendő összes házi-ipari kiállításokon és a kormánynál közben jár, hogy e célból szállítási kedvezmények adassanak.

Felkérjük mindazokat, akik házi-iparral foglalkoznak, szíveskedjenek ezt a főttkári hivatalnak bejelenteni, hogy az egyesületnél vezetett házi-ipar törzskönyvbe nevüket bejegyezzék.

Kolozsvár, 1901. január 8.

Az elnökség.

Az Erdélyi Kárpát-Egyesület kiadásában Kolozsvárt megjelent és kapható:

Erdélyi Kalauz.

Utmutató Magyarország erdélyi részében.
Szerkesztette: **Radnóti Dezső.**

A piros vászonba kötött munkának ára: tagoknak **4 korona**, nem tagoknak **6 korona.**

Az E. K. E. iparcikkek megrendelhetők a következő cégeknél:

E. K. E.-pezsgő Belatini **Braun A.** pezsgőgyárosnál, Budapest Üllői-ut 60.

E. K. E.-rum Gottschlig Ágoston, cs. és kir. udvari szállító Budapest, (Kőbánya, Felső-vaspálya-u. 33.

E. K. E.-gyujtók Unió magyar általános gyufagyár r. t.-nál Budafok.

E. K. E.-erősítő. Szilágyi Eleonóra likör gyárában Kolozsvárt.

E. K. E.-kolalikör. Ugyanott.

Az E. K. E. iparcikkekre felhívjuk olvasóink figyelmét.

Irodalom.

Kincses Kalendárium. A Kincses Kalendárium legújabb 1902-re szóló kötetének tartalomjegyzéke közel ezerháromszáz a könyvben található cikkeknek, közleménynek, hasznos és érdekes tudnivalónak sorolja föl a címét. Részletesebben ismerteti egy ilyen könyvnek a tartalmát, ehhez egy másik könyv kellene, hiszen csak a címek felsorolása hat, háromhasábos, apró betűs oldal. Kalendárium cím alatt soha és sehol se adhatott többet az olvasónak egy könyv sem, mint a menyinyit ez ad.

Maga a naptári rész magyarázata, története és tökéletes mintája a kalendáriumnak. A hasznos leleményességnek oly gazdagságával, a gyakorlati szükségnek oly hőséges kiszolgálásával készült, annyira számot vetett minden előfordulható szükséggel, kívánsággal és célszerűséggel óhajattal: hogy ez már szinte több is lelkiismeretesség: ez udvariasság és szeretet azok iránt, a kiknek a Kincses Kalendárium készült. A kalendárium hasznos könyv, a Kincses Kalendárium úgy van csinálva, hogy hasznos és kellemes, tanulságos és nélkülözhetetlen. A naptári rész a különböző praktikus beosztások egész sora. Van benne örök naptár, az esztendőnek egybefoglalt és hónapok szerint tagolt kalendáriuma megjegyzésekkel, a polgári élet minden képzelhető vonatkozására kiterjedő figyelmeztetésekkel, jegyzékkel, rutinakkal, házi és mezői, külső és belső tennivalókra vonatkozó időszzerű utmutatással, vásároknak, beiratásoknak, sorsjegyek huzásának, névnapoknak, törvénykezési szüneteknek, minden felekezeti ünnepeinek és csilagok járásának dátumaival. Közben elmés és tanulságos, gyönyörködtető és ismeretterjesztő megjegyzések: több, mint a mennyit a legraffináltabb igényekkel is egy kalendáriomtól kívánni lehet.

Ez azonban a Kincses Kalendárium-nak csak egyik része. A másik része, a mely az ismeretek terjesztését szolgálja legelső sorban, egy nagy erőnyerés érdemel meg minden elismerést. Azért, mert fényes példa rá: hogyan kell komoly ismereteket úgy közölni, hogy az elsajátítása kedves, kellemes és kívánatos élvezet legyen. Majdnem minden közleménye a legmagasabb színvonalu tudást szolgálja a közlés útján és mégis mind csupa könnyű, szórakoztató olvasmány.

Van a Kincses Kalendárium-nak még egy érdekessége: az ára. Ez az ötszáz oldalas, tartalmában előkelő és páratlanul gazdag, gyönyörűen kiállított és számtalan képpel díszes könyv kemény, színes borítékba kötve két korona, angol vászonba kötve 3 korona, francia szattánbőr-kötésben 4 korona 40 fillér. Nem lehetne olcsóbb akkor se, ha egy százmillió nemzeti nyelven íródott volna. Hogy egy ilyen magyar könyvet két koronáért lehet adni, az följegyezni való dicsősége a magyar könyvnek, a magyar olvasóközönségnek s a Kincses Kalendárium-nak.

Tudományos zseb-könyvtár. A magyar irodalomban valóban eseményszámba megy egy olyan vállalat megjelenése, mint a Stampfel-féle *Tudományos zseb-könyvtár*-é. Ezen vállalat kiterjeszkedik a tudomány minden ágára, elsőrangú szakférfiak által irt füzeteket, melyek mindegyikén a gondos kéz nyoma látszik, ajánljuk olvasóközönségünk figyelmébe. A *Tudományos zseb-könyvtárban* újabban megjelent: *A magyar művelődés története*. Irta dr. Bartha József, a vállalat díszesen kiállított 100. számát képezi. A „Tudományos zseb-könyvtár“ eddig megjelent száz számának teljes árjegyzéke ingyen kapható minden könyvkereskedésben, valamint a kiadónál *Stampfel Károlynál, Pozsonyban*.

Pályaválasztás előtt. (Pályamutató a pályaválasztás előtt álló mindkét nembeli magyar ifjuság kalauza. Összeállította Amicus Juventutis. Budapest. Rákosi Jenő Budapesti Hirlap Ujságvállalata kiadása. Ára két korona. Kapható minden hazai könyvesboltban.) „Minden pálya dicső, ha belőle hazádra derül fény!”

— mondja a költő; s nincs az az életpálya, a melyen a tisztességes és kötelességtudó ember kenyeret és becsületet ne tudna szerezni magának, — mondja a tapasztalat. Nagyon fontos a pályaválasztásnál, hogy az ifju jól megfontolja, vajjon megtudja-e szerezni mindazt, a mi erre a pályára szükséges? Hosszas tanulmányokat és sok költséget kívánó pályára ne lépjen az, a ki szegény és nincs meg benne a vasakat és a kitartás. Számos életpálya van, a mely nagyon szép és nagyon előkelő, de aránylag későn ad kenyeret. A tehetségén kívül vessen számot mindenki az erszényével is. Igen sok elhibázott emberélet vész kárba csak azért, mert a meggondolatlan ember szerénység és nagy, nagyon nagy kitartás nélkül került előkelő, de gyenge jövedelmet hajtó állásba, s nem győzte bevárni az időt, a míg előbbre jut s a jövedelme is tekintélyes lesz, nemcsak az állása. Elemi dolog persze az is, hogy az ember ismerje azokat az életpályákat, melyek között válogathat. Ezt a célt szolgálja ez a könyv, a melyben terjedés szerűleg a kevésbé ismert életpályák vannak bővebben ismertetve, valamint azok, a melyek legbiztosabban és legtöbb embernek adhatnak biztos kenyeret.

Ingyenes karácsonyi ajándék! Hát ez bizony egy kissé furcsán hangzik a mai pénzhányos világban. Pedig igaz! A *Pesti Napló* Magyarország — e legrégebb és legelőkelőbb napilapja kedveskedik vele előfizetőinek. Áll pedig ez az ajándék egy értékes kötetű és gyönyörű díszműből, a *Költők Albumá*-ból, a mely közel félszáz költő műveiből közül válogatott szemelvényeket, költszetünk gyöngyeit, lelki gyönyörűségét minden művelt magyar embernek. A díszmű, mely először a *Lampel Róbert* cs. és kir. udvari könyvkereskedésénck kiadásában (56 korona bolti áron) jelent meg, s a melyet *Dr. Radó Antal* a Kisfaludy-Társaság tagja szerkesztett, a *Pesti Napló* ez új kiadásában a tavalyi Himfy Albumnál jóval nagyobb formában, gazdagon illusztrálva és rendkívül díszes, jelentékenyen bővített kiadásban fog megjelenni. A *Költők Albumát* a *Pesti Napló* új kvartkiadásában minden állandó előfizető karácsonyi ajándékkul megkapja. És megkapja díjtalanul az is, aki ez év bármely napjától egy félévre megszakítás nélkül fizet elő a *Pesti Napló*-ra.

A *Magyarság* címéhez hiven valóban a magyarság lapja. Cikkei, tárczái s összes rovatai lelkesen szolgálják a magyarság ügyét. Szabadelvű a szó nemes értelmében, nem hajhássza a szenzációkat, a pikantériákat, pillanatra sem tévesztvén szem elől, hogy az ujság gyermekeknek is kezébe kerülhet. A *Magyarság* vezércikkeit és tárczáit a felelős szerkesztő, *Benedek Elek* és a főszerkesztő, *Györfy Gyula* országgyűlési képviselő mellett kipróbált erők írják, nevezetesen: *Bedő Albert*, *Fancsó Benedek*, *Gail Mózes*, *Jakab Ödön*, *Petelei István*, *Földes Géza*, *Lengyel Laura* stb. s az ország minden részéből a közélet számos jelese ir cikket a *Magyarságba*. A nagy gondnal szerkesztett ujság az egyetlen, mely napirenden tartja a székegy kérdést az ország szívében, minden nap délután jelen meg s a legszegényebb ember is megrendelheti, mert mindössze 14 korona az előfizetési ára egész évre. Megrendelhető havi 1 korona 20 fillérral is. A *Magyarság* a legolcsóbb napilap. Kiadóhivatal Budapest, VIII. ker., Szentkirályi-utca 28/b. Melegen ajánljuk olvasóink figyelmébe.

D' Arce kapitány. Regény, írta Giovanni Verga. Egy asszony története, kit érzése örvénybe sodor. Ugyebár mindennapi dolog. De ez a finom lélektani megfigyelés, melylyel Verga, a modern olasz írók között a legnagyobbik, ezt a mindennapi történetet formába öntötte, a mesének változatossága és a ragyogó stílusa, elsőrangú helyet biztosítanak neki a modern regényalkotások között. Magyarra fordította Gaus Viktor és megjelent az Egyetem Regénytár kiadásában díszes piros vászonkötésben. Ára egy korona. *Singer és Wolfner* kiadása Budapest.

As év utolsó negyede annyi ujsággal köszönt be, melyek közt a legnagyobb ujság az új országgyűlés lesz, — hogy művelt ember igazán nem lehet el ujságot olvasás nélkül. Ez alkalomból figyelmébe ajánljuk t. olvasóinknak a kipróbált jóságú *Pesti Hírlapot*, mely első helyet foglal el napilapjaink között s a legtöbb olvasót ad napról-napra, a mi nagyon megbecsülendő körülmény a hosszú téli estékre való tekintettel. A lap minden előfizetője, a ki három hónapon át a *Pesti Hírlapot* járatta, karácsonyi ajándékkul diszes kiállítású *naptár képes naptárt* kap az 1902-ik évre, mely tehát mindegyik más karácsonyi mellékletnél és ajándék-könyvénél többet ér, mert egész éven át hasznát veszi az olvasó. A következő évnegyedben a *Pesti Hírlap Jókai Mortól* regényt, *Mikszáth Kálmántól* és *Gárdonyi Gézától* nagyobb elbeszélést, *Dózi Lajostól* tárczákat és költeményeket fog hozni, a lap rendes tárczairól kivül, a cikkek közül *Tóth Béla* az ő napról-napra megjelenő *Esti leveleivel* méltán hódította a maga részére az egész művelt ujságot olvasó közönséget. Az új évnegyed küszöbén jobb lapot nem ajánlhatunk az olvasó közönségnek, A

Pesti Hírlap előfizetési ára negyedévre 7 korona; október hóra 2 kor. 40 fillér. A *Divat Salon* című dústartalma és igeó praktikus szerkesztett, igen szépen kiállított divatújsággal együtt negyedévre 2 koronával több (azaz 9 korona). A kiadóhivatal címe: Budapest, V., Váci-körút 78 sz.

Judith könyve, elbeszélések, írta *Malonvay Dezső*. Ennek a könyvnek a szerzője sokáig élt Franciaországban. Mikor elment oda, magával vitte a magyar szívet, mely ott lüktet mindazokban az írásokban is, melyek Párisban készültek. Az alakjain és a hősén csupán annyi változást vitt végbe a francia levegő, hogy simábbak, szépen beszélnek és értenek a dialog művészetéhez, máskülönben tőrülmetezett magyarok. A cselekvés, mit végbe visz velök Malonvay, mindig értekes, mert a meseszövéshöz pompásan ért ez a francziába ojtott magyar. A *Judith könyve* a legjobbak közül való, miket irt. Megjelent az Egyetemes Regénytárban és ára, piros vászonkötésben egy korona, *Singer* és *Wolfner* kiadása Budapest.

M. Á. V. ERDÉLYI FŐ- ÉS MELLEKVONALAINAK MENETRENDJE.

Az összes vég- és csatlakozó állomások kimutatásával. Érvényes 1901. okt. 1-től.

Az Erdélyi Kárpát-Egyesület kiadásában Kolozsvárt megjelent és kapható:

Erdélyi Kalauz.

Útmutató Magyarországon Erdélyi részében.

Szerkesztette: Radnóti Dezső.

A piros vászonba kötött munkának ára: tagoknak 4 korona, nem tagoknak 6 kor na.

I.	Gy. 6 ⁵⁰	Sz. 8 ³⁰	Sz. 5 ⁵⁵	Gy. 9 ¹⁵	ind	Budapest k.p.u	é. Sz. 10	Gy. 7 ⁵⁰	Sz. 6 ²⁵	Gy. 9 ⁴⁰
	3 ⁵⁰	8 ³⁰	6 ⁵⁵	5 ⁵⁵	é. Sz. 10	Budapest k.p.u	6 ¹⁵	11 ⁰¹	7 ⁰⁰	12 ³⁵
	Sz. 4 ⁵⁵	8 ³⁰	V. 8 ⁵⁵	6 ¹¹	ind	Kolozsvár	V. 5 ³⁴	10 ¹⁰	6 ⁴⁵	Sz. 12 ⁵⁰
	5 ⁵⁵	10 ¹⁵	10 ²⁵	7 ⁵⁵	é. Sz. 10	Ar-Gyéres A)	3 ⁴⁶	9 ²⁵	5 ¹⁵	10 ²⁰
	6 ²¹	10 ¹⁵	11 ¹⁰	7 ⁵⁵	é. Sz. 10	Kocsárd B)	3 ¹¹	8 ⁵⁵	4 ¹⁵	9 ⁵⁵
	7 ²¹	11 ¹⁵	12 ¹⁰	8 ⁵⁵	é. Sz. 10	Tövis	2 ⁰⁷	8 ⁰⁰	3 ³⁵	8 ⁵⁵
	—	12 ¹⁵	1 ⁴⁵	8 ⁵⁵	ind	Küküllőszög C)	1 ⁴²	8 ⁰⁰	3 ³²	—
	—	2 ¹⁵	2 ²⁵	9 ⁵⁵	é. Sz. 10	Kis-Kapus D)	12 ³⁵	7 ³⁵	2 ²⁵	—
	—	2 ⁵⁵	3 ³⁵	9 ⁵⁵	é. Sz. 10	Segesvár E)	11 ⁰⁰	6 ⁵⁵	1 ²⁵	—
	—	3 ¹⁵	5 ²⁷	10 ⁵⁵	é. Sz. 10	Héjasfalva	9 ⁴⁵	5 ⁴⁵	11 ¹⁵	—
	—	3 ⁵⁵	6 ⁵⁵	11 ⁵⁵	é. Sz. 10	Héjasfalva	9 ¹⁵	5 ²⁵	1 ¹⁷	—
	—	5 ¹⁵	10 ²⁵	2 ⁰⁰	é. Sz. 10	Brassó F)	5 ⁰⁵	2 ¹⁵	7 ¹⁵	—
	—	5 ¹⁵	10 ²⁵	2 ⁰⁰	é. Sz. 10	Budapest k.p.u	6 ¹⁰	Gy. 1 ⁵⁰	Sz. 7 ²⁰	Gy. 9 ⁴⁰
II.	Gy. 6 ⁵⁰	Sz. 8 ³⁰	Gy. 2 ⁰⁰	Sz. 10 ⁰⁰	ind	Budapest k.p.u	9 ³⁵	8 ¹⁵	11 ²⁰	4 ²¹
	11 ¹⁵	3 ⁵⁵	—	6 ⁵⁵	é. Sz. 10	Arad	8 ⁵⁷	—	10 ³⁰	4 ¹⁶
	12 ¹⁵	4 ⁵⁵	—	10 ⁰⁰	é. Sz. 10	Piski α)	4 ⁴²	—	6 ⁰⁵	1 ⁰⁰
	3 ⁵⁵	9 ⁰⁰	—	12 ¹⁵	é. Sz. 10	Alvincz β)	2 ³⁵	—	4 ³¹	11 ⁰⁰
	4 ⁰⁰	10 ¹⁵	—	12 ¹⁵	é. Sz. 10	Gy-Fehérvár γ)	2 ³⁵	—	4 ¹⁷	11 ¹⁵
	4 ²⁵	10 ¹⁵	—	12 ³⁵	é. Sz. 10	Tövis	2 ⁰⁰	—	3 ⁴⁵	—
	4 ²⁵	11 ¹⁵	—	1 ⁰⁰	é. Sz. 10	Ar-gyéres	Sz. 5 ⁰⁵	V. 10 ¹⁵	V. 3 ⁰⁰	Sz. 9 ¹⁵
A.	Sz. 7 ²⁵	V. 10 ⁵⁵	V. 6 ⁰⁵	Sz. 10 ³⁵	ind	Torda	Sz. 4 ¹⁵	V. 9 ⁵⁵	V. 3 ⁰⁰	Sz. 9 ¹⁵
	7 ⁵⁵	11 ¹⁵	6 ²⁷	10 ⁵⁵	é. Sz. 10	Kocsárd	7 ⁴⁵	2 ³⁸	Sz. 8 ³⁰	V. 12 ³¹
B.	V. 2 ⁵⁵	Sz. 8 ¹⁵	Sz. 3 ⁰⁵	Sz. 9 ⁰⁰	ind	M.-Ludas B')	Sz. 7 ⁴⁵	Sz. 2 ⁰⁰	Sz. 8 ³⁰	V. 12 ³¹
	2 ⁵⁵	8 ¹⁵	3 ⁰⁷	9 ⁰⁷	é. Sz. 10	M.-Vásárhely	5 ³⁰	2 ⁰⁰	7 ¹²	11 ¹²
	4 ²⁷	10 ³⁰	5 ³⁵	11 ³⁷	é. Sz. 10	Szász-Régen	—	12 ²⁵	5 ¹⁷	9 ³⁰
	5 ¹⁵	V. 10 ³⁵	V. 5 ⁴⁵	—	é. Sz. 10	M.-Ludas	V. 7 ²⁰	V. 9 ⁰⁰	V. 5 ⁰⁴	9 ¹⁵
	6 ¹⁵	12 ¹⁵	7 ¹⁵	—	é. Sz. 10	Sajó-Magyarós	—	7 ³⁹	3 ³⁰	7 ²⁵
B'	V. 4 ⁰⁰	T. 9 ⁰⁰	—	—	é. Sz. 10	Besztercze	V. 2 ⁰²	—	—	—
	9 ¹⁵	3 ⁴²	—	—	é. Sz. 10	Küküllőszög	1 ¹⁸	—	—	—
	10 ¹⁵	4 ³⁵	—	—	é. Sz. 10	Sóvárad	V. 8 ¹⁸	V. 6 ³⁰	—	—
C.	V. 3 ⁵⁵	V. 2 ¹⁵	—	—	é. Sz. 10	Kis-Kapus	V. 4 ¹⁵	V. 1 ⁵³	—	—
	8 ²⁵	8 ⁵⁰	—	—	é. Sz. 10	Nagy-Szeben D)	V. 9 ¹²	Sz. 6 ²⁵	Sz. 12 ³⁵	—
D.	Sz. 2 ¹⁵	Sz. 11 ¹⁵	V. 7 ¹⁰	—	é. Sz. 10	F garas	V. 7 ⁴¹	Sz. 4 ⁴⁰	10 ³⁰	—
	4 ¹⁵	1 ¹⁰	9 ¹⁵	—	é. Sz. 10	Nagy-Szeben	V. 3 ²²	—	4 ²⁵	—
	8 ¹⁵	V. 6 ¹⁵	—	—	é. Sz. 10	Nagy-Szeben	V. 7 ¹⁰	V. 3 ⁵⁵	V. 10 ⁰⁰	—
D'	V. 5 ³⁰	V. 2 ¹⁵	V. 8 ²⁵	—	é. Sz. 10	N.-Disznód	V. 6 ³⁶	V. 3 ²¹	9 ⁵⁵	—
	6 ⁰⁰	2 ³¹	9 ¹⁵	—	é. Sz. 10	Segesvár	V. 9 ⁵¹	V. 5 ²¹	—	—
E.	V. 3 ²⁵	V. 11 ¹⁰	—	—	é. Sz. 10	Héjasfalva	V. 9 ²¹	V. 5 ⁰⁴	—	—
	3 ²⁵	11 ¹⁰	—	—	é. Sz. 10	Sz.-Údvarhely	V. 7 ¹⁰	V. 3 ⁰⁰	—	—
	6 ¹⁵	1 ⁵⁹	—	—	é. Sz. 10	Brassó F)	Sz. 8 ²⁷	Sz. 1 ⁰³	V. 6 ⁵⁰	—
F.	Sz. 5 ¹⁰	V. 8 ⁵⁵	Sz. 3 ¹⁰	—	é. Sz. 10	S.-Szt.-György F ^v)	V. 7 ⁰³	Sz. 12 ³¹	V. 5 ⁰⁵	—
	6 ¹⁵	10 ²⁵	4 ²⁵	—	é. Sz. 10	Kovácszna	V. 5 ¹⁴	V. 11 ¹⁰	3 ³⁵	—
	8 ¹⁵	12 ²⁵	6 ⁰⁵	—	é. Sz. 10	K.-Vásárhely	V. 4 ²⁵	V. 10 ²⁵	2 ²⁵	—
	8 ¹⁵	1 ²⁵	6 ⁵⁵	—	é. Sz. 10	Brassó	V. 7 ²⁷	V. 1 ²²	—	—
F'	V. 8 ²⁵	—	—	V. 5 ⁴⁰	ind	Zernest	V. 6 ⁰⁰	V. 1 ²⁵	—	—
	10 ²⁵	—	—	6 ⁴⁵	é. Sz. 10	S.-Szt.-György	V. 6 ³⁰	V. 12 ⁰⁵	V. 4 ²¹	—
F''	V. 7 ¹⁰	V. 11 ⁰⁵	V. 4 ³⁷	—	é. Sz. 10	(S.-Szereda	V. 3 ³⁰	V. 8 ⁵⁰	V. 1 ⁰⁰	—
	10 ³⁵	2 ¹⁵	8 ¹⁷	—	é. Sz. 10	(S.-Gyimes	—	V. 5 ¹⁷	9 ⁵⁰	—
	1 ⁵⁰	2 ⁵⁵	—	—	é. Sz. 10	Piski α)	V. 4 ²⁵	V. 10 ³⁰	V. 3 ⁰⁰	Sz. 8 ³⁰
α	Sz. 6 ¹⁰	V. 11 ¹⁵	V. 4 ⁰⁷	V. 11 ⁰⁰	ind	Petrosény	V. 12 ⁰¹	V. 6 ¹⁰	V. 10 ⁰⁰	V. 5 ¹⁰
	10 ⁰⁰	3 ⁵⁵	9 ⁰⁵	4 ⁴⁰	é. Sz. 10	Lupény	V. 7 ¹⁵	—	7 ⁵⁰	T. 3 ¹¹
	T. 12 ⁰¹	5 ³⁵	—	6 ⁴⁰	é. Sz. 10	Piski	V. 4 ¹⁸	T. 10 ³⁵	V. 2 ⁵⁰	T. 8 ³⁵
α'	T. 6 ¹⁵	V. 11 ¹⁵	T. 4 ²¹	V. 10 ²⁵	ind	V.-Hunyad	V. 4 ¹⁰	V. 9 ³⁸	V. 2 ¹⁰	T. 7 ²⁵
	7 ¹⁵	12 ²⁰	5 ¹⁵	11 ¹⁵	é. Sz. 10	Alvincz	Sz. 11 ⁰⁰	V. 7 ⁴⁴	V. 10 ¹⁵	—
β	V. 2 ⁰⁰	V. 7 ³⁰	Sz. 4 ¹⁰	—	é. Sz. 10	N.-Szeben	V. 7 ⁴⁴	V. 2 ⁰⁵	V. 5 ⁰⁵	—
	6 ⁵⁵	12 ¹⁰	8 ⁰⁵	—	é. Sz. 10	Gyulafehérvár	V. 7 ²³	T. 11 ⁰³	V. 6 ¹⁴	—
γ	V. 4 ²⁷	V. 9 ⁴⁰	T. 4 ²⁵	—	é. Sz. 10	Zalathna	V. 4 ⁵⁵	T. 8 ²⁰	V. 3 ⁴³	—
	7 ²⁷	12 ²⁰	7 ⁴⁷	—	é. Sz. 10	—	—	—	—	—

ERDÉLY

HONISMERTETŐ LAP.

AZ ERDÉLYI KÁRPÁT-EGYESÜLET KIADÁSA.

X. évfolyam.

Szerkeszti: RADNÓTI DEZSŐ.

Kolozsvár, 1901. 2. szám.

A haza minden előtt.

Elnöki megnyitó.

Az E. K. E. székesfővárosi osztályának febr. 3-án tartott közgyűlésén elmondta:

Erődi Béla dr.,

tankerületi főigazgató, E. K. E. osztályalelnök

Dejekem jutott a szerencse, hogy az E. K. E. székesfővárosi osztályának közgyűlése alkalmával tisztelt tagtársaimat üdvözöljem. Hazafias érzéssel, őszinte szívvel üdvözlöm Önöket, akik Egyesületünk zászlója alá sereglettek, vállvetett buzgósággal, hazafias lelkesedéssel fáradoznak azon, hogy Egyesületünk célját mentől sikeresebben elérhessük. Van-e nemesebb, szebb feladat, mint hazánk szeretetének ápolása, mint édes hazánk egy szép darab földjének megismerhetése, rejtett szépségeinek feltárása, megszerettetése; hogy megbecsüljük és megbecsülni tanítsuk azt a földet, melyen bölcsönket ringatták, melyet annyi nemes honfiai vér áztatott s melynek rögei fognak majdan tetemeink fölött hantokká domborulni?

A gyermekkori emlékek fel-fel újulnak lelkében a férfunak, aki szülőföldjétől elszakadva küzd az élet tengerén, s az elfáradt aggastyán gyermeki kegyelettel tér megpihenni oda, hol bölcsőjét ringatták. Visszasovárog, visszaszárnyal lelkünk újra meg újra arra a darab földre, ahonnan egy megmagyarázhatatlan érzést, mint bűbájós talizmánt vittünk útravalóul magunkkal.

Elszakadtam én is régen a kedves szülőföldtől, messze földre sodort végzetem, melynek rendelkezései mintha megváltozhatatlanul volnának az ember életére kímérve. Életem java-részét idegen földek és népek, ismeretlen világok tanulmányozására, megismerésére fordítottam. Az a bérczes kis ország, mely a természet annyi szépségeivel van megáldva, melyet az Isten mintha jó kedvében teremtett volna olyan szépnek, olyan bűbájosnak, tanított meg engem

arra, hogy szeressem a természetet az ő csodás szépségében, hogy szülőföldem küszöbén, hazám határain túl is vágyva keressem azt, ami a természetben fenséges, csodás, ami a lélek vágyakozását élvezettel tölti el.

És vitt ez a vágy előbb a verőfényes Keltre, a félhold birodalmába, annak a népnek a földre, mely velünk testvér, mely atyát, anyát velünk egy néven nevez, mely századok óta a sors rendeléséből, kardját oly sokszor összeverte a mienkkel s most oly szeretettel öleli keblére a későn felismert testvért. E nép nyelvének megtanulásával, történelmének, nemes jellemének megismerésével csak növekedett hazám iránti szeretetem, világosabb lett kis szülőföldem multjának, történetének nem egy homályos lapja.

Felkerestem a Szentföldet, hol az emberi nem bölcsője ringott, hol megváltásunk nagy műve végrehajtatott. Erre a gondos anyától szívembe oltott vallásos érzés ösztönzött. Jártam a szent Nilus völgyében, hol a természet szépségével az emberi kéz csodás alkotásai egyaránt lekötik lelkünket; hol az enyészettől megmentett hieroglifák évezredek előtti világnak rejtett titkait regélik el nekünk s feltámadnak a sziklákba vájt sírok mumiái, hogy tanúságot tegyenek évezredek előtti népek kulturájáról. Álltam Athén romjainál, az ó-kori műveltség bölcsője helyén, hol romjaikban is hatalmas alkotások szólnak a művészet remekeiről, egy bölcs és nagy népnek multjáról.

Hellásznak elomló romjaitól a szűk tengeren túli antik Rómához vezettek lépteim. A görög nép szent helyei után megismerkedtem a nyomukba lépett római nép világával, láttam a félvilágot rabigába hajtó hatalomnak szintén romba dült emlékeit. A mult világ szellemei kikelnek sirjuktól, hogy a jelen embereit megtanítsák hazaszeretetre, szépnek, nagynak, csodásnak alkotására. Épen itt, a mulandóságnak e szomorú helyén, érezzük nagy igazságát annak a szép mondásnak: Non omnis moriar. Igen, nem pusztulunk, nem halunk meg egészen. Megmarad belőlünk valami, ha nem is egyéb, mint egy csöppnyi kis emlék, mely tanuskodik róla, hogy voltunk, éltünk, s úgy

egyesek, mint népek és világok nem épen haszontalan tagjai voltunk a társadalomnak, a világegyetem háztartásának.

A multak szomorú emlékei mellett a természet csodás könyvéből, annak magasztos jelenségeiből is olvastam, azokból is merítettem okulásat. A ragyogó egü Itália narancs és citrom lugasai, sötét olajfákkal borított lejtői, lapályai, a végtelen változásu tenger, majd szelid, majd haragos alakjában, álmódózásra tanítják lelkünket. Szépek ezek az álmok, melyeket lelkünk itt hímez a képzelet segítségével. De a csapongó lélek nem marad egy helyen; a mint visszaszáll az idők végtelenségébe, úgy fölkeresi azokat a helyeket is, melyek az emlék maradandó színeivel vannak a lélekbe vésve. És egy hang azt sugja fülünkbe, mintha tisztán hallanók: Abban a bérczes kis országban, hol gyermekkori álmaidat szótted, ott is vannak a természetnek szépségei, vannak bájos képei, elbűvölő jelenségei. És jól esik, ha viszontatérve ezekben gyönyörködhetünk.

Am a lélek, ha egyszer beleízelt a szépek élvezetébe, telhetetlen, majdnem kielégítetetlen lesz; újabb vágygyal megy keresni, fürkészni az idegent, az ismeretlent. A világ oly nagy, szépségei oly számosak, hogy kis részöket is csak korlátolt mértékben élvezhetjük. Ugy vagyunk velük, mint lelkünk vágyaival, belvilágunk jelenségeivel. Mentől többet ölelünk fel, annál kevesebb lesz igazán sajátunkká.

De azért mentem újra tovább. A Maros kies partjaitól, annak madárdalos berkeiből el messze, hol a Duna még csak mint vidám kis gyerek játszadozva enyeleg, s a honnan elindul messzi útjára, országok, világok látására, a Feketeerdőtől a Feketetengerig. El oda, hol a Rajna forrása fakad s a glecserek jégmezőin keresztül száguldva tör magának utat a Rhône folyó. Követtem folyását, eredetétől addig, míg a Genfi-tóba temeti iszapos hullámaival, s a tóból mint megtisztult kék vizü folyó újra kibontakozik, elhalad a hókoszoruzta Alpok alatt, átszeli Franciaország egy jó részét s a kavicsmezőből összeverődött Crau síkságon áttörve a Földközi-tengerbe temetkezik. Bejártam a Genfi-tó vidékét, melynek partján mosolygó falvak sorakoznak sűrűn egymás mellé, s melynek keretét a Montblanc impozáns hegyláncza alkotja. A Chilloni várrom szikláján elmélkedtem Lord Byron megrázó szépségü költői beszélyén. Nem messze innen Clarens faluban, a történet színhelyén olvastam Rousseauanak Nouvelle Heloísét, két szerető szívnek ezt a megható regényét. Milyen élet van itt e regényes tó partján, hol minden órában gőzvasutak robognak el mellettünk s vernek fel álmódózásunkból, a tó tükrén tovasurranó gőzösök sirenái hívnak, csalogatnak kirándulásra. A Rhône folyó mentén viruló Provence daltelt mezőit is bejártam, vonzott engem is az a vágy,

ami e vidéken időző fogoly Kisfaludynkat édesgette, hogy a Sorgue folyócska partján elterülő Vacluse völgyében ott olvassam Petrarca sonettjeit, a hol ő azokat, Madonna Laurája szerelmétől ihletve, énekelte. Oh szépek a Provence daltelt mezői, szólott egy hang lelkemben, s a mint a sűrű csalitban egy fülmile csattogását hallottam, mely Petrárca szellemét vélte lelkembe felidézni, elgondoltam, hogy a mi Petrarcánk is hasonló bús dalokat zengett, epedve Lizája szerelmeért. És nem sokára rá a Balaton partján andalogtam. Szépségben keveset enged a Genfi-tónak, ha nem is körítik havas tetőjü Alpok; de mosolygó falvak koszorúja szegélyezi partjait s tele van ez is költészettel, a mi Kisfaludynk csodaszép regéinek idylli helyeivel. Az emberi kéz itt kevesebbet rendezget, talán, hogy meg ne zavarja a természet romantikáját. Aztán Badacsonyból kiindultam a szőlők hegyére, hogy fölkeressem azt a kis nyaralót, hol Kisfaludynk regéit énekelte. Mily könnyü volt megtalálni Petrarca forrását; százával jöttek-mentek a bucsújárók messzi földről; a kényelmes kocsik alig tudták az utazókat odaszállítani. És mily nehezen tudtam a Kisfaludy viskóját feltalálni. Járatlan ösvényen, patakmosta kövek között jutottam a senki által nem ismert helyre, hol szomorúság fogta el lelkemet, midőn az elhagyatott, nem gondozott kis házikót, a költő emlékéhez nem méltó helyzetben találtam. Mennyivel vagyunk még adósok költőink, nagy embereink emlékének!

E helyen elmélkedve visszaidéztem lelkembe azt a kellemes utazást, melyet évekket előbb Angliában, a tavak vidékén tettem. A természet szépségeit emberi kéz minden eszközzel könnyen hozzáférhetőkké, élvezhetőkké tette. A vasútról leszállva négyfogatú emeletes mail coachok, piros kabátu kocsisokkal állanak rendelkezésünkre s a pompás országúton vigan vágatnak tova utasaikkal. Az út mentén levő nevezetességeknél megállanak, míg kielégítettük kíváncsiságunkat, vagy tudásszomjunkat. A »Hetten vagyunk, uram, heten« szelid lelkü költőjének, Wordsworthnak idylli vidéke ez. Minden ponton van valami jel, valami emléktábla, mely az angolok e kedves, rokontemető költőjének emlékét jelöli. A grasmerei érzésü előtt hosszabb ideig áll kocsink, míg a költő sirjánál leróhatjuk kegyeletünket s a kis templomban, mely emlékét őrzi, mélabús orgonaszó fogadja az utasokat. Mennyire más-ként áldoz a nagy angol nép halhatatlanjai máneseinek, kiknek Pantheont rendezett be a Westminsterben és azonkívül a helyszínén is megörökíti emléküket.

Bárhol jártam-keltem széles e világ útjain, bármi szépet, csodásat élveztem is, mindig élénken élt lelkemben egy érzés, melynek a Bucsú költője e szavakkal ad nevet: «Tied

hazám egy szentelt fájdalom«, s mindig oda ült lelkemre ez az érzés: »Hazát kíván, hazáért ver szívem!« A Bosporus partjától, a Jordán völgyéből, a piramisok csúcsától, Itália ragyogó ege alól, a svájci glecserektől, a skót tavak vidékétől, a Loreley sziklájáról, mindig és mindenünnen ez vonzott vissza oda, ahonnan szívemben az anyaföld talizmánjával eltávoztam. Mily igaza van a költőnek:

„Bucszó anya fiának
Szent ereklyeképet ad,
S az, habár az évek mulnak
Mindig kebelén marad.“

Ez a talizmán, a honvágy hívó szózata, mely hatalmasabb a halálnál, fájóbb, emésztőbb s ha ki van elégitve, édesebb a szerelemnél, hívott engem haza mindannyiszor, és mikor visszajöttem az édes szülőföldre, szebbnek, édesebbnek, bájosabbnak találtam, mint az idegen világ minden ékességeit. Az édes otthon érzete, az a tudat, hogy ezt a darab földet magunkénak mondhatjuk, magyarázza meg nekünk ezt a vágyódást, ezt a ragaszkodást a szülőföldhöz.

Ennek a földnek a kultuszát irtuk mi zászlónkra. Ennek a megismeretetésére, szépségeinek feltárására és megszerettetésére alakítottuk egyesületünket. Végcéljában a hazaszeretet ápolása a mi feladatunk. Azért bizunk mi egyesületünk felvirágzásában, bizunk abban, hogy kicsinyek, nagyok, gazdagok, szegények sereglenek zászlónk alá; mert a hazaszeretemben egyek vagyunk. Ez ad nekünk erőt a munkára, egyesíti törekvéseinket, ennek érdekében tesszük le áldozatunkat a hazáért.

Az E. K. E. évek óta messzeható tevékenységet fejt ki feladata teljesítésében. Hazánk erdélyi részének ismerete évről-évre, nappal-napra nagyobb mérvet ölt; természeti szépségeinket már részben megközelíthetőkké, élvezhetőkké tettük, hon- és népismeretünk terjesztése érdekében már számos úttörő munkát, kalauzt adtunk a közönség kezébe. Megjelent az Erdélyi Kalauz, mely működésünk egész területét felkarolja s melyre már oly régen volt égető szükségünk. Hazai fürdőink ismertetésére nagybecsű munkát adott Hankó Vilmos dr. tanár, osztályunk érdemes alelnöke. Ez a becses munka német nyelven is megjelent a lefolyt évben. Közlekedéseszközeink is folyton gyarapodnak s elősegítik, kényelmessé teszik a forgalmat. Szóval élénk élet uralkodik az egyesület kebelében. Önérzettel, hivalkodás nélkül mutathatunk rá arra, amit feladatunk teljesítése körül kifejtettünk. De minél többet teszünk, annál inkább látjuk, hogy mennyi még a tenni való. Ha szétnézünk a művelt államokban, tanulmányozzuk intézményeiket, megismerjük haladásukat s azt összemérjük a magunkéval;

akkor jutunk tulajdonképen igazi öntudatra önismeretre. Azért jó, ha kissé idegen földre is ellátogatunk, ha megnézzük azt is, amivel mások foglalkoznak, a mit mások alkottak. Mértéket ad ez nekünk arra, hogy a magunkét megbecsüljük s azt okszerűen fejlesszük, tökéletesítsük.

Becsüljük meg a magunkét, de ismerjük alaposan az idegent is, az legyen jelszavunk. Csak így oldhatjuk meg igazán és sikeresen feladatunkat. Törekedjünk arra, hogy a mit birunk, azt kényelmesen, kevés fáradsággal és jutányosan hozzáférhetővé tegyük. Tökéletesítsük forgalmi eszközeinket, javítsuk útainkat. A természet szépségeit tárjuk fel okszerűen, tegyük az ott tartózkodást kellemessé és olcsóvá. Különösen ebben a pontban áll a külföld jóval magasabban fölöttünk. Munkásságunknak azért főleg erre a pontra kell fősúlyt helyeznünk; itt kell nagy úrt áthidalnunk, nagy feladatot megoldanunk.

Ha magunknak kellemes otthont, az idegeneknek élvezetes tartózkodási helyet sikerül teremtenünk: akkor gyorsan hírré vergődnek természeti szépségeink, fürdőink, nyaralótelepeink és tódulni fognak ide nemcsak hazánkfiak, hanem az idegenek is, a mint azt a külföldön látjuk, tapasztaljuk. Már látom képzeletemben az idegen turistákat a Székelyföld rengetegeiben, a pompás vizü fürdőtelepeken, a fehéregyházi csataterén, a Retyezaton, a meglepő szépségű Gyilkostónál, a regényes Szent-Annatava vidékén, a Detonátán és szép hazánk egyéb gyönyörű vidékein csapatokban kirándulni, üdülni, élvezni. Lesznek, a kik — mint magam tettem másutt, — a mi várromjainknál ülve fogják olvasni Erdély tündérföldi regéit, mondáit, a tűzimádó székelyek ősi vallásáról szóló elbeszéléseket, mythoszokat. Kívánom, hogy ez az idő ne is legyen olyan távol jövőben. Azt hiszem, ebben mindnyájunk forró kívánságának és reményének adtam kifejezést. Ezzel az E. K. E. székesfővárosi osztályának közgyűlését megnyitom.

Az E. K. E. a háziipar szolgálatában.

Az E. K. E. székesfővárosi osztályának közgyűlésén előterjesztette:

Radnótiné Hrabovszky Irén.

Az a pár évvel ezelőtt megindult mozgalom, mely a magyar ipart, annak minden ágát, erőteljes virágzásra juttatni igyekezett, ráterelte a közönség figyelmét egy, még sok tekintetben talán kezdetleges, de kétségtelenül eredeti és legcsekélyebb megnyilatkozásában is értékes iparra: a népi, illetve háziiparra. Ez érdeklődés kifejezéseül vidékenkint és a

fővárosban kiállítások nyíltak meg, melyek, valamint az évenként karácsony előtt Budapesten rendezni szokott háziipari bazar, világosan illusztrálták azt a kétségtelen tény, hogy háziiparunk megérdemli a társadalom pártolását. Hiszen már a laikust is elragadhatta e munkák szín pompája és formagazdagsága, mennyivel inkább megragadhatta figyelmét annak, a ki bennük nemcsak a szép munkát, hanem a magyar nép lelkének, fantáziájának, művészi ösztönének megnyilatkozásait bámulta.

Vajjon nem érezte-e mindenki, a ki a kirakatok külföldről behozott, gyárilag előállított iparcikkeinek szemlélése után, mondjuk a karácsonyi háziipari kiállítás termébe lépett, hol kalotaszegi faragott butorok, varrottasok, székel szóttesek, szepesi csipkék, torontáli szőnyegek, kancsók és tálak kínáltak szépséges mivoltukat, vajjon nem érezte-e, hogy hazajött, a gyermekkor poétikus mesevilágába tért vissza és honi levegőt szí! S míg szeme műértőleg bírálta a kiállított cikkeket, szíve ujjongva dobogta: a ki ezt kigondolta, a ki ezt varrta, magyar ész, magyar kéz volt; nem mondva csinálta, gyári megrendelésre, tuezatszámra; a mintáját a ládafiából, valami ősrégi párnacsupról vette, azt sem tudja szolgálilag utánozni, a fantáziája itt is kitoldja, ott is megfordítja, egy fajtának 100 változatát is tudja. Amíg kigondolta, a míg a két keze szorgoskodott rajta, valami nótát dudolt. Talán a nóta minden sorát bele szótte-varrta a munkájába, hogy ilyen megdalolni valóan szép lett. Hiszen kínálva-kínálja a szépségét: vigyél haza az otthonodba, ebbe a komor nagy városba. Székely szótte szőnyegre ha lépsz, mintha himes mezőn járnál. Ezen a faragott asztalon oh be jól esnék a honi étel, s a komor szürke falat, az ablakot, melyen át olyan ritkán látod az Isten kék egét, napsugaras fénynyel varázsolja be a tarka szóttes és varrottas.

Olyan édesen csábítanak s mi meg is nézzük, de mégis külföldi portékát viszünk haza, mert az olcsóbb és praktikusabb is; az a sok falusi lim-lom mintha mégis paraszti lenne. Hogyan illenék az ó-német ebédlőhöz, a rokokó szalóhoz és a szezecsziós hálószobához. Legfeljebb az előszobában vagy a fürdőszobában lenne helye, arra meg nagyon drága.

Én pedig azt mondom: vétkezik az a magyar család, a mely otthonát díszítve, nem igyekszik azt egyszersmind magyaros ízlésűvé tenni. Háziiparunk el érte már fejlődésének egy bizonyos fokát; a kormány erkölcsi és anyagi támogatása, az ipari szakiskolák, a kiállítások, bazárok, egyesek fáradsága odáig juttatták, hogy ma már legfőképen a társadalom minden egyesének és egész összességének hazafias, lelkes felkarolására van szüksége. De erre feltétlen szüksége van; mert mit ér a termelés minden szépsége és gazdagsága, ha nem tudunk neki megfelelő piacot teremteni? Ez az egyik legfőbb baj: a házi ipari cikkeknek ma még nincs megfelelő piacuk és mire a kereskedésekbe jutnak, annyi kézen mennek keresztül, hogy áruk mérsékelten felszökik. A nép maga olcsón dolgozik, de olyan viszonyok között, melyek munkáját nagyon megdrágítják. Áll ez különösen a varrottas-iparra. Tudvalevő, hogy Erdélynek majd minden részén készítik a nők a kalotaszegi varrottas neve alatt forgalomba jutott ősrégi

hímzést. Vannak vidékek, a hol e háziipar nagyobb arányokat öltött, pl. Kalotaszeg vidékén, de tévedés azt hinni, hogy másutt nem értenek hozzá. Kalotaszeg szerencsés volt: akadt egy *Gyarmathynéja*, a ki a régi világ nagyasszonyaira emlékeztető módon két keze fáradságával, soha nem lankadó buzgalommal magatánította meg a környék apraját-nagyját az ősrégi mintákra, melyeket ma modern alkalmazásban nemcsak egész Magyarország ösmér, hanem a külföld, főként Anglia is, keresve-keres. Magyaró vidékén is remek, még talán a kalotaszeginél is finomabban lyukacsos munkát varrnak. Ennek a vidéknek is meg van a jó szelleme, *Lénárt József* ref. esperes lelkes neje, a ki példával, útmutatással, a készítették értékesítésével áldott pártfogója lett községének.

Ilyen nemesen gondolkozó uriaszony kellene minden faluban, minden vidéken. Az ilyenek megtanítanak a nőket arra, a mit ma csak elvétve tud egy-egy öreg asszony: a nagyanyák gyönyörű munkájára; az ilyenek megtudnák akadályozni azt, hogy a munkás fáradságos szorgalmának gyümölcse uzsoráskodó, folette élelmes kereskedők zsebébe vándoroljon. Pedig ez majd mindenütt így van. Nekem különösen Kalotaszeg vidékén tűnt fel, de azt hiszem, ráillik minden háziipart űző vidékre. Letelepszik az élelmes szatócs; boltjában mindaz kapható, amit a ház szükséglete megkíván és a mi a fő, ott kínálják magukat a posztók, gyolcsok, szalagok, párták, kalotaszegi leány festői viselésének anyagai. Nem is kell érte pénzt hozni. Van valami szép varrás a ládában? No csak ide vele. És a gyarló, színehagyott szövetért a boltba vándorol olyan varrottas, a mely testvérek közt is megéri a tiszteresét. Kell egy szép szalag, gyöngyös párt? Nesze itt a gyolcs, itt a fejtő, varrj. S a hű leány heteken át görnyedve varr a szalagért, melyet pár krajczárért is megkaphatott volna.

Árulnak ott lisztet, kávé, fűszert, pálinkát, adják mindezt varrottasokért, persze annyit és olyat, a mennyit és a minőt a kereskedő megállapít. Elég furfangosan, az így összegyűlt munkát kalotaszegi nőekkel, férfiakkal árusítatják, hogy nagyobb kelete legyen; minden faluban akad, a ki erre vállalkozik. Azt tapasztaltam, hogy dolgos, családos kalotaszegi nő ritkán viszi munkáját maga piacra. Bűszke rátartisága nem szívesen házal a portékájával, sőt gunyosan, lenézőleg emlegeti azokat, a kik nem restelnek „idegenbe“, ki Magyarországra, Nagyoláhországra, de még a tengerig, Fiuméba is elmenni. S ha találkoznak szerte az országban varrottast kínálók, azok vagy a kereskedők árusítói, vagy mint kalotaszeg vidékén mondják: köpeczek, férfiak, a kiknek nem ízlik a falusi munka, és nők, a kik szeretnek idegenbe kalandozni, a kik — „instálom nagyon világi személyek“, a hogy őket a falu szorgos asszonyai nevezik. Ezek összeszedik a faluban a kész munkát, fizetik akkor, ha már eladták és olyan áron, a milyenen akarják, mert „lássad, Kata lányom, az urak még ezt is sokallák érte, no csak odaadám, nehogy még haza hozzam.“ A busás nyereséget ki őrzi ellen?

Nemcsak a varrottasipar nagyobb arányú elterjedését bénítják az ilyen viszonyok. Mindenütt az a baj,

hogy a munkásnak nincs tőkéje, hogy jó és olcsó munkaanyagot vásároljon, drágán veszi a rosszat is, mert hitelbe és a kész munka értékesítésének módja nagyon kezdetleges. Áll ez pl. a faragó iparra. Kalotaszeg férfiai nagyon csinos u. n. hímes butorokat faragnak, melyeknek sötétbarnára politurozott alapján a bemélyített faragás természetes színe, mint a himzés, ki-domborodik. Régente a ládájokat díszítették így, ma csinos modern asztalkákra, székekre, polczokra, dobozokra alkalmazzák a szebbnél-szebb mintákat. Általános a panasz, hogy e butorok nagy része megreped; természetes, mert nincs helyiségük, a hol a fát kiszá-ríthatnák és nincs tőkéjük, hogy jó fát vásároljanak.

Nem akarom az igen tisztelt közgyűlés figyelmét annyira igénybe venni, hogy felsoroljam mind azokat az akadályokat, melyek háziiparunk elterjedésének, fejlődésének útját állják, hiszen eléggé ösmeretesek minden érdeklődő előtt. Tudja mindenki, hogy a mi háziiparunk nem versenyezhet Svájc, Belgium vagy Csehország háziiparával, a hol gyárak adják ki a munkát s azok is veszik át. Viszont a miénknek meg van az az előnye, hogy eredeti, sőt éppen abban van a jogsultsága, hogy a munkás minden egyes darabon kifejtheti művészi egyéniségét. Sokat lehetne vitatkozni arról, vajjon a mi háziiparunkat a külföldi mintára fejlesszük-e, vagy eredetiségének épségben tartásával hazai alapon. A kérdés fejtegetése nem tartozik e felolvasás szűk keretébe. Egy bizonyos. A nép megélhetését, boldogulását minden kínálkozó módon előmozdítani erkölcsi kötelesség.

Ez a cél lebegett az E. K. E. vezetői előtt, midőn nemes kulturális feladatuknak megfelelően az erdélyi háziipar praktikus irányú fejlesztését, terjesztését működésük keretébe felvették. Az Erdélyi Néprajzi Múzeum tárgyainak összegyűjtő munkálatai, melyek az E. K. E.-t közelebb hozták a néphez, megismertették vele háziiparának nagy gazdagságát és kicsinyes bajait, adták meg e mozgalomra az első eszmét. Azóta az E. K. E. összegyűjtötte mindazokat az adatokat, melyek Erdély népiiparára vonatkoznak, s ez adatok alapján immár kialakult a mozgalom minden pontja. E szerint az E. K. E. Erdély népiiparának minden ágát anyagi és erkölcsi támogatásban részesít. Országszerte ismertetni fogja a sajtóban és esetleg kiállítás rendezésével az egyes iparágakat, érdeklődést ébreszt a társadalom minden rétegében a nép munkája iránt. Minden hozzáférőnek készséggel ad felvilágosítást, megrendeléseket elfogad, a munkásokat jó és olcsó mintaanyaggal, mintával, útbaigazítással ellátja, munkájukat méltányos árban beváltja, továbbítja s igyekszik odahatni, hogy ezek ugyancsak méltányos árban kerüljenek piacra. Az eszme életrevalóságát mi sem bizonyítja jobban, mint az a tény, hogy ama pár hónap óta, mióta a terv életbe lépett, halomszámra érkeznek a munkák Erdély minden részéből és ugyancsak érkeznek a megrendelések egész Magyarországból. Már most az a további feladatunk, hogy a társadalom minden rétegét megnyerjük e nemes akciónak: a pártfogás munkájától ne zárkozzék el senki, hiszen arról van szó, hogy a munkás jól megérdemelt kenyerét adjuk a szűkölködőknek, jólétet teremtsünk ott, a hol ma az inség

leskelődik és boldoggá tegyünk egész vidékeket, melyek ma még nem ösmerik a boldogulás útját; és mind- ezt magunkért, véreinkért, a népért, az erőnek, a jövő haladásnak letéteményeseiért.

Ez áldásos feladat teljesítéséhez kérjük a budapesti osztály segítő kezét. Társadalmi és kulturális eszmék akkor virágoztathatnak igazán, ha az ország szíve, *Budapest székesfőváros* óvja, ápolja, támogatja őket. Ezért vagyok bátor az igen tisztelt osztály elé azt a javaslatot terjeszteni, hogy programjába e következőkben az egész hazára áldásos működésünk jóindulatú pártolását felvenni szíveskedjék.

De szóljanak maguk Erdély hófedte bérczei közül felkerült kincsei háziiparunk. Ime egy-két hirdetője nőink kezeügyességének; emitt Kalotaszeg szép leányainak dalolva varrt himzéseit, amott Magyaró asszonyai dicsőségét hirdető szöttesek, varrottasok s a körösfői faragóipar képviselőjeként egy kis hímes láda. Ahonnan ezek idekerültek, még mesés kincs és gazdagság van, csak fel kell keresnünk, napfényre hoznunk, hogy népünket a jól kiérdemelt erkölcsi és anyagi sikerhez juttassák.

A testvérek útja.

Irta: **K. Nagy Sándor.**

A ki betéved a gyönyörű Biharhegységbe, ne mulassza el a *Cornu-Muntyilor* meglátogatását, mert ritkán láthat szebb körképet, mint erről a heglánczról, mely legjobban megközelíthető *Petrósz* (Belényes és Rézbánya között) felől.

Nem tartozik ugyan a legmagasabb csúcsok közé, mert csak 1626 m. magas, de úgy áll a Biharhegység csúcsai között, mintegy közepén, hogy mindenfelé el- látni róla.

Mi is Petrószról indulunk.

A buja mezőségen és erdőn át a magas *Poltinet* és omladozó sziklavárnak látszó *Troka* közt előttünk áll a *Cornu-Muntyilor*, melynek völgyeit fenyvesek borítják, de minél magasabbra jutunk déli lejtőjén, mindinkább elmaradozik az erdő, helyet adva a boróka, majd csak az áfonya bokroknak.

Hátra nézünk.

A mély völgyek és távoli hegyek csúcsai homályosodni kezdenek, szürke pára lebeg ide-oda vékonyan, mint ritka fátyol, a láthatlan finomságu szálak egymásba kavarnak, összezavarodásukból füstgomoly válik, mely megfiheredve terjed szét a fák zöld lombjai között s aztán fölfelé emelkedve uszkálni kezd a fák sudarain, mintha fehér habokat hömpölygetne a gyöngye szellő, s egészen beteríti azokat. Most néhány vakító fényű villám cikázik át az alattunk fekvő völgyek egyik mélyedéséből a másikba, gyorsan összefutó utat hasítva a fehér füstben, a mely úton bepillantunk a völgy mélyébe, a villámot lassu morajszerű menydörgés követi, melynek hangja meggyöngül, mire hozzánk feljut; azután zugást hallunk, erős zuhogást,

mely mennyei zenekisérettől szolgál a mennydörgés fel-felemelkedő morájához s csak hosszabb megfigyelés után ismerjük fel a fák lombjaira szakadó zápor zuhogását.

Egy fellegtenger választ el bennünket a völgyektől és mi szép tiszta, meleg napfényben haladunk felfelé.

De türelmes és szelid lovaink csakhamar nyugtalankodni kezdenek. Az eső zuhogása mindig erősebb lesz, a nap fényes sugarai előtt eluszik egy-egy felhődarab, a fehér füstoszlopok fel-felcsapódnak hozzánk, füstoszlopok emelkednek fel a völgyből, az oszlopok közeit gomolygó felhők töltik be, a gyorsan felfelé terjeszkedő már lábainkhoz ér, kengyelvasunkról kezd alá csorogni a víz és gyorsabban, mint felsőruháinkat felvehetnénk, betakar bennünket a pára, hideg nedvességét érezzük arcunkon gyöngyözni, magasan fejünk fölé forr és zuhog nyakunk közé az itt mindennapi vendég: a zápor.

Hamar jön, hamar elmegy....

A tetőre jutunk. Felséges tájkép!

Délkeletre a *Betrána* (Batrina) mészfensík, melyen hatalmas várrom gyanánt emelkedik a *Piatra-Batrina* (1574 m.), a pompás sziklavárnak látszó *Stána de Piatra* (1265 m.), a harang alakú *Piatra-Boghi* (1030 m.), délről a *Piatra-Galbina* (1199 m.), a felséges Bulsavölgy, a *Vurvul-Fericse* (1105 m.) erdőtől bozontos csúcsával, északról a *Bohodiei* (1653 m.), ettől nyugotra a *Bihar-Füred* felett emelkedő *Vurvul-Poiénei* (1625 m.), északkeletre a magas *Vurvul-Britiei* (1752 m.) és a még magasabb *Botiesza* (1788 m.), e kettő háttérében a Kalotaszeg vidékét jelző *Vigyázó* (1845 m.); északkeletre az *Oncásza-havas* (1281 m.) fensík felett festői romként magasodik fel a *Piatra-Talhariului* (1620 m.), keletre a Hév-Szamos völgyébe hajolnak le a pompás fenyvesek. Délkeletre pedig a Nagy-Bihar.

Ez a Cornu-Muntyilor körképe.

A tető északi oldalán egy kis kerek völgy-medenczét veszünk észre, az egész sívár fűvel van benöve, nincs benne se fa, se bokor, csak délkeleti részében áll egy pár durva szikla kődarab, melyek közül egy kis forrás bugygyan elő és csermelyeg tovább a fű között.

Ez a *Fontána-Récse*, a legkellemesebb üde forrás, a melyet csak a havasokon lehet találni, azért gyakran felkeresik ezt a havasi pásztorok.

Leülök az egyik sziklakőre, a forrás mellé. Körülöttem senki, csak a festői körkép s felettem a kerek kék égbolt. És a szellő a fenyvesek és havasi virágok illatát lengedeztetni hozzám.

Egyszer csak megszólal mellettem a forrás, lágy, édes hangon. Figyelek. Nem hozzám beszél, hanem azokhoz a kristálytisza, üde gyöngycseppekhez, melyek kebeléből kibugyognak. De én megértem ezt a beszédet. A források, patakok, erdők, mezők tudják, hogy én őket nagyon szeretem, azért megtanítottak az ő nyelvükre. Olyan nyelven beszélnek hozzám és előttem, hogy megértem.

— Elbocsátlak benneteket. Mert így szól a végzet, hogy el kell mennetek. Mint ahogy az emberek megválnak gyermekeiktől, ha felnevelik azokat. Külön-

böző úton indultok, de egyszer mégis csak találkozni fogtok. Szép országot fogtok bejárni, egy paradicsomkertet, melynél nincs a földön szebb sehol, a kik rajta laknak, imádják és ha szabadságért eped, saját vérökkel megöntözik. Édes testvérek vagytok én kedés gyermekeim! Te *Drágánom!* erősebb, szilajabb vagy, egyenesen indulsz innen északra le a sziklák között, te pedig szép szőke *Szamosom* keletre mégy, kevésbé fárasztó, de tovább tartó úton.

— És ki kísér útunkban? — szólal meg egyszerre két üde, csengő hang.

— Dajkáitokat, az *Árnyéket* adom mellétek, a ki védelmez benneteket, míg nagyon meg nem izmosodtok s veletek küldöm a *Habokat*, a kik vigasztalnak, bátorítanak, megvidámitanak, ha arra szükségetek lesz.

— És hogyan találjuk meg az utat?

— Törtök, ástok magatoknak, mint az erős akaratú ember.

— Ki mondja meg nekünk, hogy hol járunk?

— Az *Árnyék*, mely minden helyet ismer. Hej! *Árnyék*, *Habok!* merre vagytok? Jertek elő mind!

Egymásután jelennek meg a forrás üregében, kísérvé a *Vizpára* által.

— Itt vagyunk!

— Gyermekeimmel *Drágán*nal és *Szamos*sál ti is útra keltek, velük lestek. Sorakoztatok két gyermekem mellé.

— Mi is hadd menjünk el, hadd kísérhessük őket ott is, a hol az *Árnyék* és *Habok* elmaradnak, — csenekelnek a *Vizpárak*.

— Jól van, legyen, — válaszol a forrás. — Ti gyermekeim jertek még egyszer keblemre, öleljetek, csókoljatok meg. Igy! Igy! És most előre *Vizpárak*, *Habok*, vegyétek karjaitokra gyermekeimet! És te *Árnyék* lebegj felettük!..

És látom, a mint megnyílik a forrás kebele, könyezve bocsátja ki karjaiból előbb a *Drágánt*, azután a *Szamos*t. Ezek a forrás előtt még egyszer megölelik egymást s azután kíséretükkel elindulnak, a *Drágán* északra, a *Szamos* keletre.

A testvérek útra kelnek, a forrás csendesen zokogva tekint utánuk....

A *Drágán* szilaj jókedvvel indul északra. Nem keresgéli az utat, hogy miként kerülhetné ki az előtte fekvő ormot, hanem felkapaszkodik arra. Egy patak, a mely egy darabig felfelé foly! Ritka látvány, de *Drágán* ezt megteszi a Cornu-Muntyilor tetején. Azután eszeveszetten csörtet lefelé.

Azt mondja neki *Árnyék*:

— Nem jobb volna megválogatni az utat, hiszen a merre te törtetsz, az a legvadabb völgy, a hol nincs egyetlen falu se a messze vidéken.

— Annál jobb, — felel *Drágán*, — szeretem az ember nem járta vad vidékeket, a természetnek titkos rejtekét.

És csörtet tovább lefelé, vad sziklák között, egyenesen északra, Bihar-ország és Erdély határán. Egyszer egy kis tisztáson megcsendesedik és válaszol *Árnyék*hoz:

— Mi az a nagy hegycsúcs, mely olyan büszkén

emelkedik ki a körülötte csoportosuló apróbb csúcsok közül?

— Az a *Vigyázó*.

— Menjünk arra.

— Nem lehet megközelíteni, mert a körébe sorakozó apróbb hegyek egy patakot sem engednek hozzá.

— Ejh! próbáljuk meg — mondja Drágán.

Pedig a Habok is kéri:

— Így is fehérre vagyunk már törve, arra még jobban összetörnek bennünket a sziklák.

— A ki elfáradt közületek, ne kövessen tovább, hanem akassa fel magát a parton a fák kiálló gyökerére, vagy a bokorra.

A Habok szégyenkezve hallgatnak el és követik Drágánt, a mely most átsap Biharország határától egészen Erdélybe, Kolozsmegyébe, a Vigyázó felé, északkeleti irányba.

De bizony, szégyennel kell bevallania, hogy nem közelítheti meg a Vigyázó lábait, mert az messze elmarad keletre. Azért aztán egy kissé kezd ismét egyenesebben tartani észak felé.

Egy magasabb sziklatetőn megcsendesedik:

— Nézzétek, micsoda az a sok ház egy rakáson, a milyent még eddig nem láttam?

— Faluk, — felel Árnýék. — Az a távolabbi Székelyó, a közelebbi Viság, előbb meg Tisznyis.

— De furcsa, — mond vigan Drágán. És alá ugrik a szikláról a mélységbe és fut tovább.

Ni, ni! — kiált fel, hiszen már kisebbek a sziklák.

— Még kisebbek is lesznek.

Lehajlik a völgy, egyenletes zöld szőnyeggel letakarva.

— Ez már itt legelő, — világosítja fel Árnýék. Drágán lassítani kezdi futását.

— Elfáradtál? — kérdi Árnýék.

— Nem, de ezt a furcsa házat bámulom ott jobbról, a sziklás domb tetején, melynek nincs fedele s falai úgy meredeznek az ég felé.

— Az egy *várrom*, a *Sebes-vár* romja.

— Kié volt az?

— Első Rákóczi György fejedelemé, a ki sokat mulatott itt s a váradi vesztett csatája után is ide menekült, azután ment tovább, Bánffy-Hunyadra s ott a Barcsay-kertben a ma is meglevő ős-fenyőfa alatt megpihent. De hát elpusztult ez a vár is a többiekkel, csak déli tornya áll fenn úgy, a hogy. Ha felmehetnénk oda, sok érdekes nevet olvashatnánk ott a torony falába beírva.

— Akkor hát menjünk fel, — ragadja meg a szót Drágán.

— Maçasan van az, ilyen gyenge gyermek nem juthat oda.

— Pedig úgy szeretnék legalább egy faluba bemenni.

— Ha megnősz és lejutsz a hegyek közül, azt is megérheted, ámbár nem látnának szívesen sehol, mert akkor már árvíz lenne a neved, attól pedig rettegnek az emberek.

És megy tovább északra. Egyszer aztán felkiált:

— Ni, ni! hiszen mi egy faluba jutottunk. Hogy hívják ezt?

— Kis-Sebes.

Drágán egy emelkedett helyről szét tekintve, észre veszi, hogy kelet felől egy szép csendes kis patak hömpölyög a falu szélén nyugot felé. És ujjongva mondja:

— A hugom, hugom, a Szamos!

— Az nem Szamos, hanem Körös, mely ott született túl Bánffy-Hunyadon, Körösfőnél.

— Jaj, de szeretnék én vele menni ahoz a Köröshöz!

— Csakhogy az ám rátartós egy kalotaszegi kis lány s ha a nevedet meghallja, rád se néz, olyan idegen az ő fülének.

— Mit csináljak hát?

— Végy fel magyar nevet, mint ő.

— De milyen nevet?

— Ennek a falunak a nevét, a hol először megláttad. Legyen a neved ettől kezdve *Sebes*.

— Jól van, *Sebes* leszek. Most pedig utána a Körösnek.

Ezzel neki futamodik egyenesen a Körösnek:

— Akarsz-e az enyém lenni?

A szelid Körös elmosolyodik, végig néz a rakoncátlan legényen:

— Kinek hínnak?

— Drágán — — akarom mondani Sebesnek.

— Neved, magad tetszel nekem. Lépünk szövetségre, de csak úgy, ha mindkettőnk nevé megtarjuk.

— Legyen hát a nevünk *Sebes-Körös* — válaszol örömmel Sebes s azzal megölelik egymást és futnak tovább.

Bezzeg, hogy nem igen kérdezősködik már Sebes-Körös, pedig gyönyörű vidéken, hegyek, sziklák közt futnak át, keresztül Csucsán, Feketetón, Bucsán, azt sem veszik észre, hogy Csernóháza végén hozzájuk csatlakozik a zöldes színű Jád, nem törődnek a szép völgyben fekvő Brátkával, a festői szép révi sziklaszorossal, nem látják meg a pompás vizesést, a mely baloldaltól megpermetezi őket, nem tekintenek fel a jobb oldali sziklafaton függő Tündérvárba, sőt még akkor sem, midőn Révnél kiérnek a hegyek közül s mindig szélesedő völgyben futnak előre, nem kíváncsiak a jobb oldalon szép vidéken álló Élesdre, sőt a híres régi templomu Mező-Telegdre se. Csak akkor eszmélnek fel, midőn ismét elérnek a hegyek lábaihoz.

— Mi ez itt, ez a sok tornyu szép város?

— Nagy-Várad, — feleli Árnýék, — Biharország-méltó fővárosa, a hol nagyon sok nevezetes dolgot lehetne látni.

— Csak menjünk tovább, fáradtak vagyunk, — szólalnak meg egyszerre a Sebes és Körös.

— Még fáradtabbak is lesztek ezen túl, mert innét tovább haladunk, annál lassabban haladhatunk előre a sík földön, de gazdag vetések között.

És hömpölyög tovább a Sebes-Körös, elkerülve a községeket. Csak Szeghalomnál (Békésmegyében) kiált fel:

— Ki az, a ki itt jobbról közeledik, szőke vízével?

— Ez a Berettyó.

— Jer kebelünkre szelid folyó víz.

És együtt haladnak tovább, míg el nem érik Gyomát.

— Hát ti kik vagytok, a kik olyan egymásba font karokkal lassan igyekeztek balfelől?

— Mi testvérek vagyunk, habár nem egy helyről jövünk is, csak itt nem messze Békés alatt találkoztunk.

— Hogy hívnak s honnan jöttök?

— Én a barna, a *Fekete Körös* vagyok s onnan jövök a szép Biharország délkeleti szegletéből, a gyönyörű rézbánya vidékéről, a hol egy hatalmas sziklabarlang volt a bölcsöm s végig jöttem a rézbányai, vaskóh-belényesi völgyön, Tenke, Sarkad mellett, azután Békésre.

— Én, a szőke, a *Fehér-Körös* vagyok, a szép Hunyadvármegyében születtem, végig jártam Aradmegyét, keresztül jöttem Gyulán s Békésnél értem utól bátyámat.

— Hiszen, ha ti *Körösök* vagytok, akkor mindnyájan atyafiak vagyunk, kivált veled, te Fekete-Körös, mert én is bihari vagyok! Jertek ölembe s menjünk együtt tovább.

És a *hármás Körös* most már lassu csevegéssel, szerető szavakkal az elhagyott vidék szépségét regélve együtt halad tovább, Csongrád város felé, szőke Tisza felé...

És a Fontána-Récse másik gyermek: a *Szamos*?

Anyjától búcsút véve indul egyenesen keletre, keresztül a gyönyörű gyurkuczai havasokon, elhagyja Biharországot s végig megy a móczok pompás fenyves birodalmának egy részén. Olyan barátságos, hogy elnevezik *Meleg-Szamosnak*. Északkeleti irányban tart, jobbról hagyva Marisel, Topistya havasi községeket.

Midőn a róla elnevezett községig ér, látja, hogy a magas hegyekről, a havasokról, délről nagy gyorsasággal igyekszik felé egy zord kinézésű atyjafia.

— Miféle hozzám hasonló gyermek közeleg arról?

— Az atyádfia, *Hideg-Szamosnak* nevezik. Várj, mindjárt kilép a faluja mellől.

És a két víz mindig jobban közeledik egymáshoz míg nem messze faluikhoz összeérnek.

— Hová igyekszel, szép hugom? — kiált Hideg-Szamos.

— Világot látni, — felel Meleg-Szamos.

— Nem mehetnénk együtt?

— Te nagyon hidegnek látszol.

— Havasok közt születtem, havasokon át jöttem. De ha együtt leszünk én is felmelegszem.

— Akkor szövetkezzünk.

És a két atyafi megöleli egymást.

— De már most melyikünk nevével utazzunk tovább — kérdi Meleg-Szamos.

Vezetéknevünket tegyük le mindketten s vegyünk fel egy másikat.

— De mit?

— *Kis-Szamos*.

— Jól van. Gyalura már *Kis-Szamos* név alatt menjünk be, — jegyzi meg Meleg-Szamos.

— Miről híres ez a Gyalu?

— Rákóczy váráról.

A *Kis-Szamos* Gyalu mellett keleti irányt vesz és a mindig szélesedő völgyben csevegve megy előre. Egyszer csak bámulva kiált fel.

— Mi ez a sok szép épület az előttünk fekvő nagy völgyben?

— Az kincses *Kolozsvár*, Erdély fővárosa és méltó büszkesége, — felel Árnyék, hű kísérője.

— Térjünk arra.

És kanyarogva siet a szép város felé, s hogy kedvét megnyerje, igyekszik kiessé tenni ennek egész vidékét; aztán elérve, lassan hömpölyög el nyugoti és északi szélén, itt-ott betekintve, hogy lássa a római Patavissa helyén épült ősi várost, mely jó bizonyosság-levéllel tudja igazolni a 12-ik században fennállását, hogy lássa a 15-ik század elején épült székesegyházat, különösen pedig, hogy meglássa az Óvárban azt az ódon épületet, melyben a magyarok öröklőn élő és szeretett királya Mátyás király született (1443. márczius 27-én) s azt a vele majdnem szemben levő, most már átalakított házat, melyben a nagy szabadsághős Bocskay István fejedelem született.

Annnyira elbámul a város nézésében, hogy észre sem veszi, miként északra tart s ott balról a Nádas-patak hozzásimul, nevét elveti csakhogy együtt mehessen vele; és az így erősödő Kis-Szamos most már a város északi szélén foly egy darabig egyenesen kelet felé, hogy minél tovább láthassa s kanyargás közben vissza-vissza tekint, még akkor is, mikor már csak a Fellegvárat látja. Mikor aztán Apahidánál a hegyek egészen elzárják előle Kolozsvárt; akkor daczosan északra fordul, vagy talán abban a reményben, hogy a magasabb helyekről még egyszer visszatekinthet. És megy Válaszuton, Bonczhidán át.

Szamosujvárnál azt kérdi:

— Mi ez a komor, nagy sárga épület a város szélén?

— Az bizony szomorú hely, — felel Árnyék, — a hová a nagy bűnös embereket szokták bezárni, a híres és szigorú fegyház.

— Menjünk innen tovább!

És megy északra vidáman. Egyszer csak ijedten tekint a völgyre:

— Ott egy folyó állja utamat. Mi az?

— Ne ijedj meg meg tőle. — biztatja Árnyék, — rokonod: a Szamos.

— Honnan jön?

— Besztercze-Naszód nagy hegyei közül, keletről.

— Most már mit tegyek?

— Egyesülj velem, együtt erősebbek lesztek s neveteket is megtarthatjátok, csupán vezetéknévdről kell lemondanod.

És a mint összeér Deés alatt a Kis-Szamos a másik Szamossal, testvérként ölelik meg egymást.

— Mától kezdve legyen *Nagy-Szamos* a közös nevünk.

— Merre tartsunk?

— Északnyugatnak, Nagymagyarország felé.

Szép völgyet váj magának a Nagy-Szamos. Felmegy Besztoles faluig s ott meggondolja magát és azt mondja:

— Így nagyon északra vezet az út s jobb lesz már egy kissé délnyugotra térni.

És lemegy Zsibóig. Itt meglátja a Szilágyság ke-

leti határa mellett északra felnyúló szép, szelid völgyet és azt gondolja magában:

— Mégis jó lesz ezen végig futni.

És fut északra, egyenesen északra, míg Farkas-aszónál átlép Szatmármegyébe, de azért nem változtatja meg útirányát egészen a nagy hegyek alatt levő Ilobáig s itt mintha megunt volna már a hegyeket, a kezdődő nagy síkságon északkeletre indul és vígan siet Szathmár-Németi felé.

— Egy nagy város!

— Az ám, — válaszol neki Árnycék, — még pedig hire már a magyarok bejövetelénél kezdődik.

— Mond csak, tovább is van ilyen síma és mégis szép vidék?

— Még simább is.

— Akkor menjünk tovább.

És fut mindig északnyugoti irányban, egészen Olesva-Apátiig, a hol északra kanyarodva, rémülten felkiált:

— Ni-ni! az a vízóriás elállja útamat!

— Az a keletről nyugotra folyó Tisza, az ország második legnagyobb folyója. Előle nem térhetsz ki. Magához ragad. És elveszited nevedet. Vásáros-Naménynál, pedig ott látszik a közelben, már nem fog ismerni senki. De vigasztalódjál, mert ez a Tisza öszszéhez téged régen elvesztett testvéreddel: Drágánnal, a kit most már Körösnek hívnak.

És a Szamos zokogva megy beie a Tiszába, hogy hatalmas árja vigye magával, a merre akarja. Félő, lassu hangon, a merre csak elmegy, mindenütt kérdezi a parti fűzektől, rekettyebokroktól, vízi virágoktól, uszó madaraktól, még a halaktól is:

— Hol található meg bátyámat, a Köröst?

Mind csak azt feleli biztató szép szóval:

— Messze, messze innen, Csongrád városnál.

A szolnoki nagy fűzeserdőktől már csak azt kérdezi:

— Merre van az a Csongrád?

— Majd megmutatom én neked, szomorú testvérem, — felel a Tiszába futó Zagyva.

És elbeszélgetnek egymással magukról. Míg egyszer csak azt mondja a Zagyva:

— Nézd azt a kacskaringós utat, a mellett van Csongrád.

És a mikor oda érnek, ott váraozik a Körös az ő hugára a Szamosra, mert hirül adta neki a havasi rigó, midőn a télen lejött az Alföldre. A két testvér megöleli egymást és elkezd bánatos hangon könyörögni a szép szivárványhoz:

— Hétszínű szivárvány, kinek egyik lábád a Tiszába fürdik, a másik ott pihen a Biharhavason! Szíjj fel minket innen, gyönyörű hidadon vezess a magasba, változtass párává, repülő felhővé. Délnyugoti szellő! hajts el minket arra, szép Biharországba, a Bihar havasra! hadd hulljunk le mi ott harmat alakjában, eső ruhájában az édes anyánkhoz, az üde forráshoz!

Az a jó székel furfang.

Irta: **Schwartzel Ádél.**

Nagyon jó izlésű turisták a patakok. Nemcsak fölkeresik a szép tájakat, hanem olykor saját kényük-kedvük szerint még szebbé varázsolják. Például a Borpatak. Milyen festői hegy-csoport között halad, egyik oldalán a közepkor sötét, fenyves köpenyével, túlról a Bükk-havas virágszőnyeges tisztásokból szaggatott lomberdő koronájával. A patak partján vezető út egy darabig csinos falusi házak között halad, majd gyérülnek a házak s lassan elmaradnak, annál vonzóbb ott a kert közepén a verandás, fehér falu, zöld ablakú lakás. Jóval előtte, a patak mellett egy malom, álló kerekein víg hahotával szökel alá a víz, mint egy munka után játékra bocsátott gyermek.

Egy festőnő volt úti társunk s ő méltó elragadtatással kiáltott föl: „Ez már kép! — aztán szemrehányó hangon folytatta, — itt még sem sürgetnek, hogy elő a vázlatos könyvvvel! Egy hegytetőn, honnan völgyekkel, vizekkel átszelt, helységekkel tarkított egész világot lát a szem, egy képet, a mi képek lehetetlen, — ott fessek! Ilyenek vagytok ti laikusok!”

Sőt inkább ilyenek vagytok ti festők! Replikázott vissza a társaság egyik tagja. Volt alkalman még egyszer festőművészszel útazni a radnai szomorson, ezen a gyönyörű hágón. Ott festő társunknak a hegybe vágott szűk völgy fölött merészen kanyargó úton minden igen közel volt. A tetőn, a hegy-csoportok, lánczok, ormok fölött, a távol ködébe vesző látóhatárral minden igen messze volt. A kiszögellő, csodás alaku sziklaecsokhoz nem volt neki kellő távlat, majd egy merész szirt, egy merészebből tekintve, nem volt vászonra való, mert így lenézve eltörpül az ecset alatt. Utoljára is egy patak mentén, egy girbe-görbe fűzfát festett le. Ezért ugyan kár volt Kirlibabáig menni, megkapta volna a saját falujában is. Nem igaz?

— Laikus beszéd! — felelt röviden a művész.

— Festői lehetetlenség! — volt a visszavágás.

Azonban a malom megörökítésre való fekvését mindenki elismerte. A vita után folytattuk útunkat, célunk az előbb leírt ház volt. Illetve a benne lakó fuvaros gazdától akartunk kirándulásra kocsit bérelni. A házban ragyogott minden a tisztaságtól s első pillanatra látszott a jó mód. Aminthogy szóbeszéd között a ház asszonyával ki is derült, de egyáltalán nem dicsekvés révén, hogy van egy házuk Borszék fürdő központján, egy pár örlő, 2—3 fűrészmalmuk, egy pár rész havasuk, földjük, egy jó darab a többek között a Barczaságban. Egy idő múlva megérkezett a magas, intelligens arczu gazda. Mikor a kocsí kibérlésről beszéltünk, először tervünk felől kérdezősködött. Korrigált rajta, a megtekintésre kevésé méltókat kihagyta, az idő beosztást elrendezte, még a tartásnyáltni valóra is adott tanácsot, p. theát és theafőzőt minden esetre vinnie kell a jó turistának magával.

— Tán az angoloktól tanulta? — kérdeztem.

— Nem én, — felelte, de a legtöbb uri embernek szokatlan a hideg étel, de ha theát iszik rá, meg nem árt.

Jó turista érzékre valló beszédét azzal végezte, hogy két napig várjunk, mert bár elég jó kocsisa van, de uri vendégeket s főkép nőket még sem tud egész nyugodtan reá bizni.

A nagy tervezgetésben a leglényegesebbet szinte elfeledtük s csak búcsuzás közben kérdeztük meg, hogy mit is fizetünk? Dicséretére legyen mondva s különösen ahhoz képest, hogy személyesen fogja a lovakat hajtani, a kocsibért elég tisztességesen szabta meg.

Csupán azt kifogásoltuk, hogy némely útra féderes kocszi helyett szekeret mondott, mert azokat csak azzal lehet járni, néhol egy-egy közbe ékelődő útrészre. Azon kérdéseinkre, hogy aztán az hogy lesz, azt felelte: Az az én gondom, a fő dolog pedig a szép idő és a bizalom!

Mi tehát biztunk, de ezzel csak a második fődolog volt meg, az első, a szép idő cserben hagyott.

Erős szél orgonált az erdők sudar fenyőin, a hegyekről nehéz gomoly felhőket gurított alá, a zápor nagy csepjeit dühösen csapkodta ide-oda. A legvigasztalanabb hangulat utra készen állók számára. Házi gazdánk megelőző este erősen hagyakozott, hogy föl ne keljünk a kitűzött indulási időre, reggel 5 órára. A villában lakó öt heti jó barátaink bizonyos rendelkező hangon mondták este: „A holnapi viszontlátásra!” A mi feltétlen honnmaradást fejezett ki. Mi pedig csak biztunk.

S ime, daczára a rettenetes időnek, pont öt órára a kapu előtt állott a mi szekeres-gazdánk csilingelő 3 lovas kocsija.

— Aztán ez a szép idő? — kérdeztük türelmetlenül.

— Dehogy szép, dehogy szép! — felelte ő s épen azért hagyjuk itt s keressünk szebbet arra béd, Gyergyó felé, a hol a hegyen túl egy tenyérnyi kék ég látszik. Induljunk csak, aztán adjon Isten minden községben egy házat!

A kocszi érkezésére egyik-másik ablakban megjelent egy-egy csodálkozó fej, kérdezve: Mit tesznek? Az istenért! csak nem indulnak ilyen időben, valóságos vakmerőség! A gazda nyugodtan mosolygott, mi pedig biztunk és elindultunk, bár meglehetősen rossz kedvvel húzódtunk be a kocszi ernyő alá. Azonban mintegy másfél órai út után már fedetlen kocsiból élveztük az üde zöld, becsepppektől csillogó, verőfényben úszó vidéket.

Szinte jól esett, mikor a kocszi megállott, hallgatni egy kissé a reggeli ünnepélyes csendet. Azonban szekeresünk belekiáltott, mire a fölébresztett viszhang 3—4 oldalról felelt. Alig halt el ez, egy más hang kiáltása hallszott az út fölött emelkedő hegyről, ismét visszhang, aztán valaki gyorsan csörtetett lefelé. Csakhamar egy székely legény bukkant elő, köszönt s a lassan meginduló kocszi oldalába fogózva lépést tartott vele.

— Mi van azzal a csikóval? — Kérdezte a gazda, kissé megérintve köszönésképp kalapja szélét.

— Egy korhadt palló szakadt be alatta, egyik lába beszorult, csak reggelre tudtuk kihuzni, de azért, ha más baja nem esik, egy hét múlva hámba kerülhet.

— Jobban kell ügyelni a jószágra te! nehogy olyat hallj osztég a milyent a más füle nem hallhat. Aztán egy jókora batyut nyujtott át, ezzel holnaputánig beérd.

A fiu elégedett mosolylyal mondta: be én bőven.

Az útszélen hagyva őt, kocsink tovább koczogott, ismét jókora útat hagyva hátra. A völgy előttünk egyre szélesedett, a bővizű patak mellett deszka, gerenda, forgácshalom között egy fűrészmalom visitozott. A kanyargó ösvényen egy férfi megállásra intve, lóbálja felénk kalapját. Közébe jutva, köszönés után lábát a megálló kocszi első lépcsőjére tette, velünk nem igen törődve szolt:

— Hallom komám, eladó a fűrésze, a malmot elszokták hagyni rövidítés kedvéért.

— Nem erősen, — szolt a felelet.

— De nagy ám a hordása!

— A jó emberek már azt is eltraktálták úgy-e? De hát egy évben egy kotrás nem a világ. T. i. a malommeder fordulónál áll s az erős vízcsapás köveket hord a kerekek alá.

— Igaz a, de épen azért igen magasan tartja komám.

— Hát majd csak előri, a ki birja.

Ezzel ostorával a lovakra legyintett indulásra.

— Vasárnap Borszéken leszek.

— Magam is, — felelt szekeresünk s egy kölcsönös „adj Isten! fogadj Isten! után tovább haladtunk. Körülbelül egy órai út után, már egész sor székely legény állott az erdő, illetve az út szélén.

— Lecsúsztak a fák? — kérdezte ismét megállítva a kocsit a gazda.

— Le az egy szálíg.

— Járt itt a zsidó?

— Járt a.

— Jól ígér?

— Husz pengő szála, egyre-másra.

— Hm! s meddig hanyná fekve?

— Szánútig, jó pénz mellett. (Télen könnyebb szállítani a fatönköket.)

— Tartsa meg a pénzt, fűrészen többet fizet. (t. i. a fa.) Most pedig haza lábolhattok, holnap meg a Bükk-havasra, ott vár Józsi bá.

Folytattuk utunkat. Ezek a megállások a társalgás újdonságánál, meg a természet, levegő nyugodtabb élvezésénél fogva igen kellemesek voltak, mindazonáltal évődni kezdtem szekeresünkkel. Úgy látom — szoltam, — mintha nem kizárólag útasai kedvéért vállalkoznék a lovak hajtására.

— Eztán majd meglátszik, hogy azért is, — felelte mosolyogva.

Az út most egyre emelkedett, erdőbe tért, majd a tetőre jutva, egyszerre megkapóan a gyergyói síkság tárult elénk. A szétszórt helységeket, mint egy fehér szalag, a kanyargó országút kötötte össze. Gy.-Szt.-Miklós felé tartottunk. Megkérdezte szekeresünk, hogy a nagy vendéglőbe hajtson?

— Abba, a melyik jobb, — feleltük.

— Dejszen csak egy van.

Nevettünk fölötte, hogy mégis megkérdi hova hajtson?

— Hát meg oszt, mert abba az egybe se szivesen száll mindenki.

— Aztán szabad ég alatt háljunk?

— Dehogy is, jó embernek minden községben ád az isten egy házat.

— Talán bizony itt is van háza, — kérdeztük.

— Van jó emberem s az annyi, mintha házam volna.

— De nekünk nem ismerősünk s így házul csak a vendéglőt választhatjuk.

— De a jó emberem hozzá van szokva, hogy én vendégeket viszek neki. Az alispánt is feleségestől mindig ő látja házában. Tiszta nyugalmas ház az, jó gazdasszonnyal, a kinél jobban útra sem tud tarisznyálni senki, nem porcióz, mint a vendéglőben szokás még a kenyeret is. Jobb is, olcsóbb is s úgy él ott az ember, akár csak otthon. Hajtsunk csak be, aztán a többit bízzák rám.

Mi tehát újra biztunk.

A helység legelső házában tárt kapu előtt mosolygott felénk egy jól megtermett, vidám arcú székely asszony, már messziről kiáltva: „hozta isten!”

— Talán holmi csepütelegrafja van, — kérdeztem szekeresünket, hogy egy napi út egész hosszában tudják és várják érkezésünket.

— Nemcsak rosz hirnek van szárnya, — felelte derülten.

Tényleg kedves otthont találtunk. A nagy házban, illetve nappali szobában, középen már terítve volt számunkra. A szoba egyik részét csinos pamlag, támlás székek foglalták el. Két oldalt a vendégágyban hófehér, gazdagon himzett, pihe ágynemű duzzadt hivatón kipihenni az út fáradsalmait.

Másnap korán reggel előállt új fogatunk. Igazi kis székely karucza. Most már a mi urkocsisunk is ven-

dégül ült föl a bakkra. Vigan koczogott a két kis ló előre, csak mikor a Pongrácz hegy lábához értünk, lassították meg haladásukat. Összedugdák fejüket, mintha sugták volna egymásnak, nagy hegy, rossz út. Út?! Volt is olyan, holmi zápormosta vágás, melyet szekerek mélyfettek sulyuk szerint erre, arra, folyvást a fölborulás veszélyével haladva előre a mélység szélén. Azt is hiszem, hogy az útasokat a Pongrácznak egy külön őrző szelleme kíséri. Mintha éreztem volna is egy párszor, hogy a mi dülő szekerünket is föntartotta.

Az új szekeres igazi jó székely kiejtéssel biztatgatott, ha ugyan biztásnak lehet venni, hogy az ő lovai jól tudják itt a járást, habár az egyik mindkét szemére vak, de a másik lát ám fél szemmel, nem is adná ő oda ezt a két állatot más — legszemesebbért sem. Aztán ez is dicsekvés a nap alatt! Leggyakoribb biztatása ez volt: „Immár ahajt lütőre jutunk.“ (Gyengébbek kedvéért „lejtő“ ez a lütő.)

Csakhogy az az „ahajt“ nagyon hosszú volt, éppen mint maga a lütő. A völgyben igazi őserdőn át ismét egy patakmederben haladt útnak, a patak kanyargó vizén újra és újra átkeltünk. Az átvezető kis hidak készítésével az építők nem sok fáradságot okoznak maguknak. Az ágaiktól jól rosszul letisztogatott fákat valamennyire egymáshoz kötve átfektetik a vizen. Olyan ez mint a klávér, mondta szekeresünk.

Csakhogy itt az útas a billentyű, a sorsa olyan, — jegyeztem meg társnőmnek, — mintha Wagner Rihárdnak valamely művét játszanák rajta forte fortissimo.

— Fortélyosnak, elég fortélyos, — egészítette ki szekeresünk.

Mintha a természet vigasztalni akart volna, elhagyva a patakat, a hegyek amphiteatrumszerűen vonultak körbe, s gyönyörűen, teljes pompájában bontakozott ki előttünk a Gyilkostó. Egy megkapó románcz, egy szomorú ballada, egy kedves rege, egy egész remek költeménykötet ez, a melyet csak a természet

ihletett tolla teremt. Elragadott a síma víztükör, mely egyszerre öntötte el a völgyet s ott maradt uralkodni. Igazi erdő-gyilkos tó, melynek nagy részén most is ott meredeznek a megölt fák vázai, mint örök lelkifurdalás.

Rövid pihenés után a hegyek közé vitt útnak. Ezek e rózsaszín, égbemeredő sziklafalak fenyődiadémmal valódi fejedelmi jelenségek teljes pompában, csak az elragadtatás hódolatával lehet rájuk tekinteni.

Még is csak nagyon szerények vagyunk, avagy igen megszoktuk hazánk szépségeit, hogy egyáltalán nem dicsekszünk vele, világért sem mutogatjuk, ám a ki mégis látni kívánja, induljon felfedezési útra, nyaktörő biz az, de szép mindenek fölött.

Visszatértünkben a tó partján tartottunk pár órai pihenőt, aztán haza tértünk. Más nap a szekeresgazda indítványára a gyergyói síkság nagy melegének kikérvülése kedvéért éjfél után 2 órakor keltünk útra. Beleegyezésünket kérte ki, hogy egy jó emberét a kocsira magamellé ültesse, az éjjeli út biztonsága kedvéért is, meg hogy neki szolgálatot tegyen. Jó is volt, mert a jóembere hajtott, ökelme pedig aludt a bakkon a szép, csillagos, holdvilágos éjszakával mit se törődve.

Igy intézte el az út hosszában saját ügyeit, a mi biztonságunk kedvéért velünk utazván.

Ismerősének fizető vendéget vitt, míg őt magát ingyen vendégül látták s mi is teljesen meg lehetünk elégedve.

Ő szekeret fogadott fél árért, lovai addig ló gondozás alatt pihentek s mi időt nyertünk.

Hajtatott zívés szolgálatot téve, ő aludt s mi kedves, hűvös nyári éjen igazi gyönyörűséggel utaztunk.

Mindenkinek meg volt az előnye s így kiki meg lehetett elégedve a dolgok elintézésével.

Ime ez az a jó székely furfang.

KÜLÖNFÉLÉK.

A külföld szeretete.

A magyar hajdan szilaj táltosokon, ezüstös kápával, paszomántos takarón, gyöngygyel ékesített nyeregbe ülve, kezében karddal, oldalán kopjával, dárdával, buzogánnyal, utána világverő hősökkel látogatott el a szomszédos országokba. Nem is igen vitt magával kincset, hacsak a szívében élő hatalmas bátorságot nem tekintjük annak; mert volt ott elég.. mire oda?... .

Ma trüsszögő, zakatoló gőz-szekeren, tele kincses ládával, erszénynyel látogatja meg sűrűbben az idegent, — de nem mint ősei, hogy onnan hozzon, hanem amit visz, ott hagyja. Amit a magyar föld termett: nesztek egyétek meg, németek, olaszok,

angolok, francziák; hiszen a magyar embernek nincs odahaza szüksége a kincsrre. A paraszt nem tudja mire való; anemesnek legyen, ha uraskodni akar; a főurak mind olyan gazdagok, hogy egy-egy kis német herczegséget a fél zsebükből képesek kiizetni! boldog ország ez; nincs kinek adni a pénzt, az ördögnek sem kell itt; nem is tudják felfogni az értékét... . Ezért aztán kénytelen a szegény gazdag főúr, föklbirtokos, tőkepenzes feleslegét kihordani a külföldre, ahol legalább tudják, hogy a pénzt miképp kell felhasználni és — a magyar könnyelműséget arany koronákká verni (!?)..

A múltban (s a jelenben is) szegény református diákok, szinte koldulva vándoroltak a külföld híres egyetemeire; kergette őket a tudomány-szomj, melyet idehaza nem

voltak képesek kielégíteni s bő ismeretekkel terhelve, mint a munkás méh, fáradtan, kimerülten tértek vissza hazájukba, hogy itt szolgálják a magyar tudományosságot; ma, a kik lázasan készülnek a nyári időszakot kellemesen, vigan eltölteni, szintén a külföldre sicínek, de nem koldus vándorbottal, hanem bársony kanapék, kényelmes hálófűlkék, gazdag étterem s egyéb kellékek sokaságával ellátott első osztályú vasúti kocsikon. Visznek ki rengeteg pénzt és nem hoznak haza semminél egyebet, *még csak azt sem tanulják meg, hogy miképp kell szeretni a hazai földet?* Pedig ott Svájcz hólepte bérczei közt, a tengerszemek, a hullámzó tavak, havasi gyopár hazájában, de nagyon jól meg lehetne tanulni? És ha ezzel a tudománynyal, ezzel a szent és nagy őrzéssel

térnének vissza koldus hazájukba: talán mégis csak kifizetné magát a *külföldieskedés*, ez a szörnyű betegség és bűne a magyarnak!..

Érthetetlen előttem, teljesen érthetetlen az, hogy aki *nem tudományos ismereteinek gyarapítására*, de pusztán az *élvezetekért indul el családi fészkéből*, miért kell annak okvetetlen a külföld, a Riviera, Salzkammergut, Gmunden, Baden stb., mikor itt van a „világszép Erdély“ csodahatású levegőjével, fürdőivel, tengerszemeivel, havasaival, zúgó fenyveseivel, tornyos szikláival és becsületes jó magyar népével, — amely még koldus is hozzá?..

Üdítőbb ott a lég, táplálóbb a konyha, tisztább a forrás, színesebbek a vadvirágok és — *édesebben hangzó a nyelv?*.. Szinte elpirulok, mikor ezeket a kérdéseket fölvetem; mert valóban nem vagyok képes azokra feleletet adni. Nem tudom megmagyarázni azt, hogy a magyar ember e roppant bűne honnan ered? Sovinizmussal vádolnak bennünket, *mert szájjal legalább magyarok vagyunk*, de ha cselekedeteinket tekintenek, figyelembe vennék azt az esztelen rajongást minden iránt, ami idegen s azt a hideg közönyt, amivel viseltetünk minden iránt, ami hazai, magyar: — habozás nélkül kimondhatnák, hogy mi vagyunk a világ legkozmozopolitikusabb népe! A könnyelműség kozmozopolitikus!..

En ezt *divatos betegségnek* tartom s ez a diagnózis valamennyire megnyugtató, mert tapasztalati tény, hogy a *divat változik*. Hátha egy szédületes fordulattal egyszerre csak minden jóra válik. Rajongani fogunk a magyar földért, csodálattal szemléljük ritka természeti szépségeit, nagy rajokban barangolunk fenyves, havas bércei között s a magyar tengerszemek tükréből ránk mosolyog *az igazi magyar nap*.. Azután hiszem, hogy az az érthetetlen közöny állandóan nemzeti irányt vesz föl s azt meg is tartja.

Ma csak valamire tehető család is a külföldről szerzi be divatszükségeit s nem szégyenli dicsekedni a bécsi, párizsi portékákkal! Nálunk minden rossz, izléstelen és — drága! — szokták mondani a *külföldieskedők* és sok esetben az anyag innen került a külföldre, nem egyszer

a feldolgozás a honi ipar munkája s csak az összeállítás hordja magán a külföld bélyegét.. De ez már mindegy; így már jobb és szebb a magyarnak!.. Az a dicséretes mozgalom, mely a magyar ipar pártolása érdekében a közel-múltban megindult, talán segít a bajon s akkor meglátják a külföld imádói, hogy a magyar gyárak produktumai versenyeznek minden tekintetben az idegen gyárak készítményeivel, a magyar iparosok, divatkereskedők stb. nem állanak hátrább ízlés dolgában ez idegennél, sőt talán még azt is elérjük, hogy divat-termékeinken itt-ott átvonul, vékony csík módjára, a nemzeti ízlés, a magyar fölfogás egy-egy karakterisztikus árnyalata... S ez lenne az igazi diadal!.. Mindent elérhetjük, ha igyekszünk a hazai ipart szívből, lélekből pártolni s e téren agitálni, ha propagandát teremtünk a hazai készítmények fogyasztására s a legszélesebb körben fölkeltjük az érdeklődést minden hazai magyar gyártmány iránt. Mert az természetes következmény, hogy a fogyasztás mértékétől függ valamely iparág föllendülése. A legkecsesebb, a legfinomabb női cipőket állíthatja elő valamely jóhírnevű cég, — mit ér vele, ha nincs piaca? — ha a magyarnak az a szép, ami Bécsben, Párisban, Karlsbadban készül?

S így vagyunk más iparcikkünkkel is, elkezdve a harisnyától a kalapig, a harisnyakötőtől a hajtűig...

Ez is nemzeti bűnünk s mivel az országnak óriás anyagi kárt okoz, egyike a legnagyobbaknak. Ezt már nemcsak erkölcsi nézőpontokból kell elbírálni, hanem nemzetgazdasági szempontokból is. Az a kérdés, hogy hazánk évente milliókkal legyen-e koldusabb, vagy milliókkal gazdagabb?..

Erre a kérdésre feleljen meg minden becsületes magyar lélek — önmagában.

a—o—

Apróságok Kolossmegyéből.

Nagy-Kapus, Kis-Kapus. A kolozsvár-bánffyhungyadi országútnak mentén találkozik az útas emez egy-

mástól nem messze fekvő két községgel. Nagy-Kapus Kolozsvártól 25 km. fekszik, csinos hegy környezte völgyben a Kapus patak mellett. Már messziről látható a koporsó-forma Sátorhegy s a gyөрvászárhelyi oldalon kimagasló Csupos erdős tejeje. A Sátorhegy mellett sötét hegy-szorosból jön a Kapus patak. Északi vonulásukban e hegyek sok gipszet tartalmaznak, mely még nincs kiaknázva. Nagy-Kapust 900 magyar lakásával a Kalotaszeghez számítják. Vendéglője elég jó, még vendégszoba is van. A sötét hegyszoros sarkában festői elhelyezésben fekszik Kis-Kapus, csak 1/4 órai út Nagy-Kapustól. A Gyөрfi család birtoka volt. Látnivalója a 15-ik századból gótikus temploma; benne két sírkő, melyek egyikén kivehető, hogy Gyөрfi Jánosnak emelte Bornemisza Anna 1619-ben, a másik Gyөрfi tetemetek takar 1603-ból. A Gyөрfiek rácsos régi lakóháza is látható, ma (1900.) Biró György lakik abban. A faluhoz közel, a Bányabérczen valaha aranyat zúztak, és Csupos erdő oldalán a parasztok még mindig ásnak a Gyөрfi kincsek után. A nép 4/5 része magyar, de nagyon szegény s töbnyire fuvarozásból él. Anonymus szerint, Tuhutum vezér Kapusnál verte tönkre Gelu nyilasait. (Copus a kronikában).

Katona. A ki a Mezőség formáit, domborzatát tanulni kívánja, menjen Katona községbe. Persze száraz időt válasszon, mert sárban 2 bivalhúzta szekéren juthat Gyékén át Katonába. Kolozsvártól Mócsra 4 óra alatt elkocsizhat, innét Katona 2 óra. A község északnyugoti határán van a 25 holdnyi víztükörrel bíró katonai tó, melynek vize lefolyik a gyekei tóban. A két tónak mintegy folytatása Szamosujvár felé a nagy czegei tó. Mind a 3 tó nádas peremű s egész nyáron át a vízimadarak tányája, érdekes vadászatokkal.

Magyarokerék községnél 1851-ben nagy hegyszakadás történt. A Gilisztás hegy és a Venyigés hegy csuszamlottak. A csuszamlás a mai domborzati s geológiai viszonyokból is kivehető.

Közli: *Hangay Oktáv.*

EGYESÜLETI MOZGALMAK

A székesfővárosi osztály közgyűlése.

Az E. K. E. fővárosi osztálya febr. hó 3-án d. u. 3 órakor látogatott közgyűlést tartott Budapesten, a László-féle intézet dísztermében, melyet *László Mihály* igazgató, orsz. képvis. előzékenyen rendelkezésére bocsátotta a közönségnek.

Erdődi Béla tankerületi főigazgató osztályalelnök üdvözlővén a szép számmal egybegyűlteket, lelkes hangú, költői szépségekben gazdag megnyitójában a hazai természeti szépségekre hívja fel a hallgatóságot. Ő, a ki a félvilágot bejárta s három világrész csodás kincseit bámulta, lelkenek erős meggyőződésével mondja: a mi hazánk mindeniknél szebb, gazdagabb, igyekezzünk megösmerni, hogy megszerethessük. Rámutat arra a sokoldalú és eléggé nem méltányolható tevékenységre, melyet az E. K. E. rövid 10 évi fennállása óta e téren kifejtett; kitérítésre buzdítja a munkás egyesületet. (E beszédet lapunk élén közöljük.)

Ezután *Földi Zoltán* osztálytitkár teszi meg jelentését az osztály múlt évi működéséről. A jelentés a következőképp hangzik:

Az E. K. E. székesfővárosi osztályának működéséről sok jelenteni valónk nincsen. Az osztály a maga csekély erejével lelkesen szolgálta azokat a nemes célokat, melyeket az E. K. E. zászlójára írt. Társadalmi érintkezéseiben különösen arra törekedett, hogy a székesfővárosi közönség a külföld helyett az erdélyi természeti szépségeket látogassa, s az erdélyi híres fürdőkben találjon üdülést. Ennek az agitációnak annyiban meg volt az eredménye, a mennyiben a fővárosból is immár mind többen keresik fel az erdélyi bérceket és mind többen látogatják gyógyító fürdőit. Elismeréssel kell megemlítenünk, hogy ebben a tekintetben az osztálynak legtöbbit tett páratlan buzgalmu ügyvivő alelnöke: *Hankó Vilmos dr.*, aki irodalmi és tudományos munkásságának javarészt Erdély természeti szépségeinek ismertetésére fordította.

Az ő tollából jelentek meg az E. K. E. kiadásában azok a nagyszabású monografiák, melyek a külföld részére idegen nyelven is hirdették hazánk egyik leg szebb részének, Erdélynek fenséges tájszépségeit.

A „Székelyföld“-nek és „Az erdélyi fürdők és ásványvizek leírása“-nak magyar és német nyelvű kiadásai mind oly munkák, melyek részben az osztály dicsőségét is öregbítik. Az osztály részt kér magának abból a dicsőségből, mely nagy buzgalmu ügyvivő alelnökét méltán megilleti, részt kér pedig azért, hogy az ő hazaszeretetének porszeméit elhítsük

mindenhova és felébresszük az érdeklődést Erdély iránt, melynek még annyi ismeretlen része van s melynek bércein, havasain oly ritkán hangzik a magyar turista dal.

Az osztály feladata erősíteni a központ működését. Hátréül szolgálni abban a küzdelemben, melyet folytat, hogy a magyarság érdekei érvényesüljenek olyan helyeken is, a hol nem eszmény a hazaszeretet érzése, a hol a föld is, mely a mi vérünk hullásából terméke nyílt meg, idegen nevet visel. Igen is a magyar államiság ezeréves jubileumán harcot kelle vívniunk, hogy szabad legyen a magyar földnek természeti szépségeit magyar nyelven is megnevezniük! Központunknak ezt a harczát támogatjuk mi is, mert jogos az és mindenek felett törvényen alapuló.

Az osztály egyéb ténykedései közül elismeréssel kell felemlítenünk, hogy *Vikár Béla dr.* tagtársunk az egyesületünk által Kolozsvárt *Mátyás királynak* születési házában szervezendő néprajzi muzeuma javára a fővárosban több előadással kapcsolatos fonograf hangversenyt rendezett. Így a Magyar Tisztviselők országos egyesületében *Benedik Elek* és *Jakab Ödön* urak szíves közreműködésével és a községi felsőbb leányiskolában. A befolyt jövedelmet beszolgáltattuk a központi pénztárba. Ugyancsak ezt a muzeumot támogatta a m. kir. kereskedelmi muzeum is, melynek igazgatója *Lakatos Aladár* miniszteri tanácsos ur a legnagyobb előzékenységgel viseltetik e fontos kultur intézmény iránt. Itt említjük meg, hogy a honvédelmi miniszter ur ó nagyméltóságától, a ki egyesületünk lelkes tiszteleti tagja, engedélyezte, hogy a helyi honvéd zenekar az E. K. E. fonografjába magyar dalokat játszék. Ezzel az a célunk, hogy a közforgalomban levő idegen dalokat kiszorítsuk. A felvételekkel és terjesztéssel *Reinitz Hugó* tagtársunkat bíztuk meg.

Az Erdélybe utazó közönség részére bizományi raktárt szerveztünk az *Eggenberger*-féle könyvkereskedésben, ahol az E. K. E. turista kalauzai és egyéb kiadványai megszerezhetők. A külföldi közönség részére az idegen nyelvű kiadványokat *Bécsben Deuticke* Ferencz könyvkiadó cég árusítja. Most van folyamatban Erdélyről egy jó turista térkép készítése. E tárgyban is érintkezünk már a helyi kiadókkal.

Igyekezünk továbbá a sajtóban, felolvasásokban és vetítőképekben Erdélyt mindutalan ismertetni és jövőre is egyik fontos feladatunk az lesz, hogy országvilág szeme elé tárjuk azt a gazdagságot, azt a kincset, a mit Erdély természeti szépségeiben, fürdőiben, hegyeiben, folyóiban, bányáiban, a szegény lakosság munkaképességében, a székely nép tudásában mindeddig kiaknázatlanul, értékesítés nélkül és igyekezni fogunk a székesfővároson keresztül turista rajokat irányítani ez ország rész felé, hogy megnyissuk a kulturának ezt az elhagyatott és elhanyagolt ország részét.

Törekvésünket elősegíti az a kedvezmény, melyet *Hegedűs Sándor* kereskedelmi miniszter alapító és tiszteleti tagunk egyesületünknek adott, a mikor minden 10 egyesületi tagból álló kirándulás részére a gyors, személy és vegyes vonatokon az u. n. alacsonyabb osztályu

jegyvel való utazhatást engedélyezte. Ezt a kedvezményt a lefolyt évben is többször használtuk kirándulásaink rendezésénél, melyeknek vezetését és szervezését igen sikeresen *Rózsa Lajos* tagtársunk volt szíves magára vállalni.

Örvendetes tényként említem, hogy osztályunk tagjainak száma megnövekedett. Jelenleg van 1 örökös, 20 alapító, 219 rendes és 22 pártoló, összesen tehát 262 tagunk; vagyis 150 taggal több, mint az előző években. Az új tagok gyűlésében segítségünkre voltak *Jeremiás Rezső* tagtársunk, a ki 11 rendes tagot és 10 pártolót, *Lassner Gusztáv* rendőrtanácsos, aki 10 rendes tagot, a kir. Curia elnöksége, mely 3 rendes és 4 pártolót, a kir. államépítészeti hivatal, mely 4 rendes, a X-ik kerületi előjáróság, mely 3 rendes és 2 pártoló és a fővámgazgatóság, mely 3 rendes tagot gyűjtött. Mindezeknek, azt hiszem, kötelességünk tanúsított buzgó fáradozásukért köszönetünket kifejezni.

Egyesületünk anyagi gyarapodását mozdítják elő *Belatini Braun Arthur* pezsgőgyáros, a ki egyesületünk kezdőbetűi után „E. K. E. pezsgőt“ hozott forgalomba, melynek jövedelméből 5%-ot ad az egyesületnek. Így ezimén már 1000 korona folyt be a központi pénztárba. Hasonlóképp a *Gottschlig Ágoston* cs. és kir. udvari szállító cég, mely E. K. E. rumot hozott forgalomba. Ennek 5%-át ő is az egyesületnek ajánlta fel. Mindkét cég egyszersmind 200 koronával alapító tagjaink közé lépett.

Kötelességünknek tartjuk tagjaink szíves figyelmébe ajánlani e két hazai iparterméket, melynek támogatásával egyszersmind jótékony célt mozdítunk elő.

Ujabbban a központ felvette programjába a háziipar termékeinek fejlesztését és terjesztését. E gyűlés folyamán előterjesztést teszünk e tárgyban, most csak azt jelezzük, hogy a kezdet nehézségein könyített rajtunk *Győry Ilona* a „Párizsi Divat“ szerkesztője, midőn lapjában oly lelkes agitációt fejtett ki az erdélyi népipar érdekében, sőt maga is beállott a varrottasok elárúsítójának és így is propagandát csinált az ügynek. Hasonlóképp támogat a m. kir. kereskedelmi muzeum is, mely felvilágosítással és utbaigazításokkal szolgál a terjesztés mi-kéntjére nézve. A központnak a háziipar terjesztése érdekében kibocsátott s a magyar nőkhöz intézett külön felhívását, mely a Párizsi Divatban jelent meg, terjesztés végett a t. tagok szíves figyelmébe ajánljuk. A képviseltetések köréből kiemeljük, hogy osztályunk részt vett mindama gyűléseken, melyekre meghívott s a központ által a székesfővárosba küldött különböző küldöttségekhez képviselőink mindig csatlakoztak.

Osztályunk a kezdet nehézségein túl van.

A 300 tag épen elegendő, hogy most már erőteljesebb és kihatóbb munkálkodást kezdjünk nemcsak az egyesület kebelében, hanem kint az életben is, hogy működésünk hasznos legyen az országra és megközelítsük azt a nemes célt, mely egy egész ország rész boldogulásának és nemzeti megerősödésének az alapfeltétele.

Tisztelettel kérem a közgyűlést, hogy jelentésemet jóváhagyólag tudomásul venni sziveskedjék.

Radnótiné Hrabovszky Irén tartja

meg ezután felolvasását az erdélyi háziipari cikkekről, melyek képviselőként kalotaszegi és magyarói varrottásokat, vásárhelyi festett tányérokat és egy kis faragott ládát mutat be. Felolvasása során rámutat azokra az akadályokra, melyek a háziipari cikkek nagyobb arányú terjedésének útját állják: a munkaanyag beszerzésének és a kész munka értékesítésének nehézségeire. Tudomására hozza az országnak, hogy a központ programjába a háziipari cikkek pártolását is fölvette: ismertetni fogja az iparágakat a sajtó útján, megrendeléseket az ország minden részéből elfogad, a népet jó és olcsó munkanyaggal, mintákkal ellátja, a kész munkát értékesíti. E nemes munkájához kéri a fővárosi osztály segítségét, melyre hogy Erdély háziipara valóban méltó, mindennél beszédesebben illusztrálták a bemutatott tárgyak, melyek közül a varrtások az előkelő hölgyközönset teljesen elragadták. (Előadását szintén közöljük e számunkban.)

Következett a folyó évi munka-programm megállapítása, melyet *Kovács Géza* központi titkár terjesztett elő. E szerint a székesfővárosi osztály a nyár folyamán kirándulásokat rendez. Vasárnaponként rövidebbeket Budapest környékén, a nagyobb ünnepeken pedig Erdély szebb pontjait fogja felkeresni. A részletes programot időnként közölni fogja tagjaival és az érdeklődőkkel a központ. Végül megalakult az új tisztikar és választmány a következőkép:

Elnök: *Daniel Gábor* képviselőházi alelnök.

Alelnökök: *Erődi Béla* dr. tankerületi főigazgató, *Hankó Vilmos* dr. tanár, *Weisz Berthold* orsz. képvis., *László Mihály* orsz. képvis., *Herrmann Antal* igazgató.

Titkár: *Poliany Zoltán* dr. hirlapíró.
Jegyzők: *Jeremiás Rezső* mérnök, *Kudár Jenő* dr. gyógyszerész.

Jogtanácsos: *Farkas házi Fischer Zsigmond* dr. ügyvéd.

Pénztáros: *Gottschlig Ágoston* cs. és kir. udvari szállító.

Választmányi tagok: *Alpár Ignác* műépítész; Budapest fő- és székvárosnak, mint örökös tagnak képviselője, *Belatini Braun Arthur* pezsgőgyáros, *Szevera Károly* birtokos, *Ágotha Imre* tanár, *Gáspár János* tanár, *Lasz Samu* tanár, *Borszék Soma* ny. min. oszt. tanácsos, *Jancsó Benedek* dr. tanár, *Lázár Lajos* dr. képviselőházi titkár, *Vikár Béla* képviselőházi gyorsíró revizor, *Meisl Gusztáv* a magántisztviselőkn nyugd. int. igazgatója, *Falster Ferenc* városi tanácsos, *Bartha*

Gyula főerdőtanácsos, *Koch Ferenc* dr. tanár, *Forinyák Gyula* cs. és kir. altábornagy, *György Aladár* tanár, *Kiss Emil* miniszt. titkár, *Hadzsy Achil* kir. mérnök, *Ilyés Károly* kir. curiai bíró, *Kosztka Árpád* déli vasúti főfelügyelő, *Neuschloss Emil* faiparos és gyártulajdonos, *Pálfi Mór* dr. geologus, *Thierry Adolf* fővárosi hivatalnok, *Paiss Andor* kir. kuriai tanácselnök, *Reinitz Hugó* gépgyáros, *Técs Kálmán* m. kir. erdőtanácsos, *Török Kálmán* honvédőrnagy, *Borbély Lajos* gyárigazgató, *Röck István* gépgyáros, *Sigra Ferenc* titkár, *Kobor Tamás* hirlapíró, *Tanos Imre* iskolaigazgató, *Zachár Gyula* tanár, *Szenti Bálint* pü. min. titkár, *Rendes Béla* pümin. fogalmazó, *Todorffy Domokos* dr. törvszéki bíró, *Papp Antal* pümin. fogalmazó, *Kozma Gyula* polg. leányiskolai igazgató, *Rózsa Lajos* szerkesztő, *Kövérviktor* szerkesztő, *Ligeti Lajos* takpénztári igazgató, *Erdélyi Mór* fényképész.

Elnök meleg hangon köszöni meg a tagok és vendégek érdeklődését s a gyűlést bezárja abban a reményben, hogy általa a székesfőváros intelligens közönségének is alkalmat adott az egyesület, hogy kulturális feladatait megősmereje, nemes munkáját megszeresse és anyagi, valamint erkölcsi segítségére érdemesítse.

TESTVÉREGYESÜLETEK KÖRÉBŐL.

Két jubileum.

Üdvözljük 10 éves jubileuma alkalmából a *pécsi Mecsek-Egyesületet* és a *Magyar tanítók turista egyesületét*. Büszke lehet mindkét egyesület erre a lefolyt tíz évre. Szívósan, kitartással haladtak céljaik felé. Amit zászlójukra irtak, ernyedetlen munkássággal, törhetetlen akaraterővel keresztül vitték. A turista egyesületek körében immár jó neve és hite van e két egyesületnek. Ezért már régóta rokon érzéssel kísérik hazafias munkálkodásukat, mely hasznos és az egész turistaságra nézve üdvös.

Az a számtalan üdvözlő sürgöny és levél, mely a jubiláris közgyűlés alkalmából e két testvéregyesülethez érkezett, a magyar turistaság érzéseit fejezi ki, mert mindnyájan bizalommal és reménységgel nézzük e két tevékeny egyesület sikeres munkálkodását. Adja az Isten, hogy további munkálkodásuk még nagyobb sikerű s még eredményesebb legyen!

A két közgyűlés lefolyásáról a következőkben tudósítunk:

A magyar tanítók turista egyesületének közgyűlése.

Február hó 23-án folyt le a Magyar Tanítók Turista Egyesületének közgyűlése Budapesten, melyen dr. Veredy Károly kir. tan. elnök elnökölt.

Veredy Károly dr. elnök lendületes és tartalmas megnyitásban hívta fel a tanítóság figyelmét a haza föld szeretetére.

Még korunkban sem nélkülözhetjük — ugymond — az intelmet: hazádnak rendületlenül légy híve oh magyar! Használjunk fel mindent, hogy a Szózat szívünk-lelkünk mélyéből visszhangozzék minden alkalommal. Mert örökre igaz marad Főtvösünk mondása, hogy a honszerelmhez nem pillanatnyi fény, hanem tartós meleg, nem magas láng, hanem izzó parázs kell.

Moussong Géza ügyvivő alelnök felolvassa a beérkezett üdvözlő iratokat és sürgönyöket.

Ugyan ő előterjeszti, hogy a választmány tiszteletbeli tagságra ajánl ismét oly kiváló férfiut, ki a hazai turistaságnak igen nagy munkása, fáradhatatlan harcosa, ki szóval, irással és tettel hosszú idő óta s lankadatlanul buzgolkodik a hazai turistaság és idegenforgalom emelésén s ki e tevékenységében egyesületünknek is, annak megalakulása óta szakadatlanul lelkes odaadó támogatója volt.

Ajánlja azért a választmány nevében, hogy e férfiú: poprádvölgyi Döller Antal ny. csász. és kir. őrnagy tiszteletbeli taggá választassék.

Az előterjesztést nagy tetszéssel elfogadták.

Hittig Lajos titkár olvassa föl ezután az 1900. évről szóló jelentést, mit a közgyűlés örömmel tudomásul vett.

Ehmann Ferenc, mint a számvizsgáló bizottság helyettes elnöke terjesztette elő jelentését a pénztárvizsgálatról, mely jelentés kinyomatva a tagok között is szétosztatván, a közgyűlés részéről felolvasás nélkül tudomásul vétetett s a pénztárosnak a felmentvény megadatott.

Gergely István pénztáros bemutatja az ezidei költség előirányzatot, ami szintén kinyomatva a tagok között szétosztatott. A közgyűlés a választmány által előterjesztett költségvetést 4740 korona bevétellel és 4710 korona kiadással észrevétel nélkül elfogadta. — Annak folytán az idénre iskolai kirándulások anyagi segélyezésére 300 korona vétetett föl.

A választmány 1/3-ának alapszabályszerű kisorsolása folytán 12 fővárosi s 8 vidéki választmányi hely megüresedvén, azokat betöltette a közgyűlés.

Moussong Géza foglalja el azután az előadói széket, félóránál tovább tartó fölolvásásában valóban lekötötte a közgyűlés figyelmét, mert nagy gondal állította össze a fővárosi iskolák véleményét, a rendezendő iskolai kirándulásokat illetőleg.

A tapsall és éljenzéssel fogadott felolvasás után elfogadták az előadónak határozati javaslatát, mely így hangzik:

1. Mondja ki a M. T. T. E. közgyűlése, hogy az iskolai kirándulások életbeléptetését a városi s első sorban a fővárosi iskoláknál óhajta s azok életbeléptetése iránt a székesfővárosi tanács-hoz fölterjesztést intéz.

2. Fölterjesztésében kérjen az igazgatók számára oly fölhatalmazást, hogy

szepember, október, április, május és június hónapokban a III—VI. osztályoknak havonként 2 félnapot (esetleg egy egész napot) ily kirándulásra engedélyezhessenek.

3. Jelentse be az egyesület ez alkalommal, hogy szegény gyermekek anyagi támogatására az 1901. évben ismét 300 koronát sajátjából ajánl föl s kéri a hatóságot, hogy e célra szintén bizonyos összeget vegyen föl budgetjében.

4. Kérje föl a székesfővárosi tanácsot arra is, hogy a villamos vasutak igazgatóságánál eszközölje ki, hogy a főváros költségére minél olcsóbban bocsásson rendelkezésre szükség esetén ily kocsiakat.

5. Utasítsa a közgyűlés az elnökséget és választmányt, hogy oly általános kirándulási utmutatást és tervezetet készíttessen, mely a fővárosi iskolák mindegyikének segédkezet nyújtson. Főhatalmazza egyúttal a választmányt, hogy e tekintetben teljesen önállóan intézkedhessenek legjobb belátása szerint.

6. Jelentse be végül a M. T. T. E. ezen mozgalmat vallás és közokt. miniszter urnak is.

Elnök ezenkívül a közgyűlés nevében Moussong Géza ügyvivő alelnöknek ezen fáradságos, gondal készített jelentéséért köszönetet mond.

A közgyűlést 62 terítékű ünnepi-vacsora követte az István főherceg szállóban, hol a turisták igen jó hangulatban töltötték el még pár órát. — A vacsora rendezésében Wehner Gy. József társelnök buzgólkodott.

A Mecsek-Egyesület jubileuma.

Febr. 24-én ülte meg kiváló testvér-egyesületünk: a M e c s e k - E g y e s ü l e t fennállásának tiz éves jubileumát. Hogy mily áldásos volt e tiz év alatt a Mecsek-Egyesület működése, azt különösen Pécs város és Baranyavármegye népe tudja.

Az emelkedett hangulatban lefolyt közgyűlés délelőtt féltizenegy órakor kezdődött a régi városháza közgyűlési nagyertermében.

Kardos Kálmán orsz. képviselő, az egyesület elnöke, hangos éljenzések között nyitotta meg a jubiláris közgyűlést, üdvözölvén az oly szép számban megjelent tagokat. Elismerést lát ebben — ugymond — az egyesület eddigi működéséért a multban s biztatást a jövőre újabb, ernyedetlen munkásságra. Nemcsak történelmileg, de természetileg is gazdag Pécs városa, mely természeti szépségeket már a régi kor felismerte. A kik mindennap látják a szépségeket, azoknak már nem is feltűnők azok; de azoknak az idegeneknek, kik Pécs természet szépségeiért keresik fel, felöltők. E szépségek régebben alig voltak hozzáférhetők. Csak keveseknek volt kedvük és bátorságuk a járhatatlan utakon azokat felkeresni. Tiz évvel ezelőtt néhány lelkes férfi állt össze s célba vette az utakat járhatóvá tenni s alkalmat nyújtani, hogy Pécs közönsége napi fáradsalmi után a vidék szépségeiben találjon gyönyört és pihenést. Hézagot pótló volt ez a működés; mert Pécs gőcpontja a nagy értelmiségnek, melynek napi nehéz munkája után szüksége van a természet szépségei mellett üdülést nyerni. Sok egylete volt már e városnak, virulók is, tespedők is s félni lehetett, hogy pártolás hiánya miatt ez az egylet sem fog boldogulni.

De a nagyközönségre, az egyénekenként csekély hozzájárulásra alapítva rövid idő alatt megerősödött, sőt alkotásokat is teremthetett az egyesület s most tizéves multjára büszkén tekinthet vissza. Társadalmunk minden rétege pártolja, felismerően nagy horderejű működését. Ma a völgyek kinyitva vannak s a hegyek ormaira rendezett utak vezetnek. S vannak kilátó tornyok s ha így haladunk, a jövőben, a jövő tiz év alatt már nemcsak a kényelem, az egészség, de a szépítés szempontjait is tekintetbe veheti az egylet működésénél. Kívánatos, hogy kik az egyletnek eddig is lelket alkották, maradjanak meg ezután is az élen s maradjon meg bennük e föld iránti szeretet, melyet mindnyájan szülőföldünknek mondhatunk!

Éljenzék hangzott fel e szavai után az elnöknek, ki szomorú kötelességgé emlékezett meg beszéde további folyamán az egyesület nagynevű alelnökének, a magyar műpar európai hírnevű megalakítójának, a város diszpolgárának, Zsolnay Vilmosnak haláláról. A közgyűlés jegyzőkönyvében fejezte ki Zsolnay Vilmos halála feletti mély részvétet s érdemeit jegyzőkönyvében örökitette meg.

Elnök jelenti, hogy az egyesület másik alelnöke, Bá n f f y Simon, kir. tanácsos, aggkorára való tekintettel, bejelentette, hogy megvált az alelnökségtől. Sajnálattal elfogadják a lemondást s ennek a jegyzőkönyvben adnak kifejezést.

A napirend következett ezután, melynek első pontja a titkári jelentés volt.

Kiss József, főreáliskolai tanár, az egyletnek buzgó és fáradhatatlan tevékenységű titkára, olvasta fel az évi jelentést, mely beszámolt az egylet tizéves multjának nagyobb alkotásairól s melynek során lelkes éljenzék hangzott fel, mikor az alapítókrol s különösen Vaszary Gyula főkapitány lelkes propagálásáról szólt, ki első sorban pendítette meg egy pécsi turista-egylet eszméjét a helyi lapokban s agitált mellette a társadalom körében.

A titkári jelentést a közgyűlés tudomásul vette s lelkes éljenzések között fejezte ki Kardos Kálmán elnök a közgyűlés köszönetét a titkárnak a lelkes buzgalommal összeállított jelentésért.

A napirend második pontja volt a számvizsgáló bizottság jelentése, melynek elnöke F e k e t e Mihály jelentette, hogy a pénztári számadásokat rendben találták s a felmentvény Kiss Ernő pénztárosnak megadható; mit a közgyűlés meg is adott.

A napirend harmadik pontja volt két alelnök választása és a választmány kiegészítése.

Alelnökül B a l o g h Károly kir. ítélőtáblai tanácselnököt és W a i l e r Antal kanonokot választották meg.

Az új alelnökök köszöni szavai után a folyó évi költségeloirányzatot állapította meg a közgyűlés 3123 kor. 83 fillér bevételben s 2856 kor. 34 fillér kiadásban.

Kiss József titkár indítványára B á n f f a y Simon kir. tanácsost, az egyesület körül tiz év alatt szerzett kiváló érdemeiért az egyesület tiszteletbeli tagjává választották.

A napirend ki lévén merítve, az üdvözlő táviratokat olvasta fel Kiss József titkár. Az egyesület jubileumára Kolozs-

várról hazafias üdvözlét küldte az Erdélyi Kárpát-Egyesület; továbbá Iglórol a Magyarországi Kárpát-Egyület; végül a Magyar tanítók turista-egylete.

Kardos Kálmán elnök zárószavai után a közgyűlés véget ért. Este díszelőadás volt a színházban, melyen V á r a d i Antal dr. Üdvözlét ez. ez alkalomra írt költeményét Csernies Jenő joghallgató szavalta el.

A szép költemény így hangzik:

Köszöntlek ősi szikla, pécsi Mecsek!
Köszöntöm hótakarta bérczedet,
Melynek szőlőkoszoruzta lába
Benyul a házak csöndes kis sorába
— Mint hogyha erdő's ormaid felett,
Igy küldenél remény üdvözlétet.

Köszöntlek gyermekéveim tanuja,
Melynek tövében óriási dóm
Hirdette nékem messze hangozón
A husvét szent csodáját . . . Hallelu !

Lakóid lelke fölívágyik feléd,
Körödben töltik az év jobb felét,
S kéz kézbe téve egyesülnek itten,
Hogy felhatolva sziklabércidben,
Repkény övezte régi sziklafalak —
Titeket is megkoszoruzzanak.

Tiz éve már! S mi ez a tiz esztendő?
Neked, kit látott mult s lát nagy jövőndő,
Kinek egy repülő emberélet,
Csak buborék, mely jött és semmivé lett.
És mégis — vén hegy — mindent összevéve
E tiz év, a barátság szép tiz éve,
Hogy megszépítsen vén hegy tégedet;
S mig homlokod a zugó fürgeteg,
Kölbad egyletünk tisztelje meg.
Reményünk — mely lábad felett
Nő fel, a bor — jelképed a szeretet.

Én gyermekálmaimnak köemléke
Szirtes Mecsek! Környezzen régi béke.
A költő lelke hozzád szárnyal át
S elküldi néked vén Mecsek dalát.
Mint gyermek lábadon virágot szedtem,
Most visszaadom azt megőregedten.
Egy dalba fűzöm s e dal fűzére,
Egy koszoru Pécs város fejére.

Virulj hát hit, remény és szeretet
Jelképe — szirtes Mecsek — városunk felett
S viruljon, amit ma ünnepeünk
Egy századévre kedves egyletünk.

KÖNYVESHÁZ.

Megyei közigazgatási térképek.

A magyar kir. pénzügyminiszterium rendelete folytán a m. kir. államnyomdában hivatalos és hiteles adatok alapján 1.144000 arányban 7 színnyomásban vármegyéenkénti térképek szerkesztetnek. A térképek 67—77 cm. nagyságu famentes papíron nyomtatnak, még pedig úgy, hogy a vármegyék nagysága és kiterjedése arányában a kisebbek egy, a na-

gyobbak két és a legnagyobbak négy lapra fognak terjedni. A térképek a katonai térképek részletességével készültek s a legaprólékosabban adják vissza egy-egy vármegye képét. Ezúttal Esztergomvármegye egy lapra terjedő térképe jelent meg, a jövő év elején Pest-Pilis-Solt-Kiskunvármegye 4 lapot tevő térképe fog kiadatni. A térkép egyes lapjainak ára 1 korona, vászonra felhúzva 12-rétre összehajtva 1 korona 80 fillér, vászonra húzva léccel 2 korona 40 fillér; kapható pedig Toldi Lajos könyvkereskedőnél II. ker. Fő-utca 2. szám alatt, mint az államnyomda főbizományosánál, valamint minden könyvkereskedésben.

Magyarország hegyeinek és vizeinek tudományos leírása. Ha valaki eddig Magyarországról összefoglaló geológiai leírást keresett, kénytelen volt beérni egy mult századbeli munkával, Beudant francia szerző Voyage en Hongrie-jával. Most jelent meg azonban magyar szerzőtől is összefoglaló munka, melyet kompendium gyanánt használhat a szakutód is. Czirbusz Géza dr. kegyesrendi professzor a Balbi-egyetemes földrajznak magyar átdolgozásában az ötödik kötet egyik felét Magyarország hegyeinek és vizeinek tudományos leírásával töltötte be. A nagy műnek egyik legértékesebb része ez s ránk, magyarokra nézve, mindenesetre a legfontosabb. A szerző óriási anyaghalmozatot dolgozott fel, olvasottsága felüli az egész magyar tudományos irodalmat s ebből a nagy adat-tömkelegből éleslátással, meglepő ítélőképességgel és lelkiismeretesen válogatta ki a hasznos és áttekinthető egyszerűséggel tárta az olvasó elé. Magyarország hegyeinek vezérvonalait az eddigi felfogással szakítva merte egy kis, igénytelennek látszó térképen ábrázolni. Az Alföld származásáról is új képet nyerünk könyvéből, a beszercei erdőgazgatóság és a bányászati-erdészeti akadémia igazgatóságának a következő rendeletet adta ki:

TURISTA APRÓSÁGOK.

Poézis a földművelésügyi minisiteriumban. Darányi Ignác földművelésügyi miniszter valamennyi kincstári erdőhatóságnak, erdőrendezőségnek, állami erdőhivatalnak, erdőőri szakiskolának, a beszercei erdőgazgatóságának és a bányászati-erdészeti akadémia igazgatóságának a következő rendeletet adta ki:

Valamint az elmúlt időkből ránk maradt régi történelmi, művelődéstörténeti és művészeti emlékeknek a lehetőség szerinti fentartása már általános érvényre jutott közöhangy képez, melynek megvalósítása érdekében maga az állam is tevékeny részt vesz; épp oly kívánatos, hogy hazánk mulandó

természeti szépségeinek megóvására és fentartására is lehetőség szerint közreműködjünk.

Ehhez képest kerületében a boldogult királyné ő felsége emlékére ültetett emlékfákat, valamint oly fákat és facsoportokat, melyekhez valami történelmi emlék, monda, vagy szájhangomány fűződik, vagy melyek igen magas kor, rendkívüli nagyság, vagy rendestől eltérő formájuknál fogva kiválnak, továbbá egyes tájképek szépségét emelő faegyedeket, avagy földrajzi elterjedésüknel és fekvésüknel fogva azon a vidéken ritka és érdekes fapéldányokat vagy facsoportokat fentartani, megőrizni és állandóan megjelölni kívánván, utasítom a Czimet, hogy a kerületében előforduló ily megóvásokra és fentartásra érdemes fákról, facsoportokról és állabokról szerezzen megfelelő módon kellő tájékozást s azokról az előfordulási hely megjelölésével tegyen nekem az év végéig részletes jelentést, egyúttal javaslatot tevén arra nézve is, hogy milyen módon vélné azokat fentartani, megőrizni és mily megjelöléssel ellátni.

Az ilyen emlékezetes és nevezetes fákról esetleg rendelkezésére álló rajzok vagy fényképek szintén bemutatandók.

Budapest, 1900. július 25.

Darányi, s. k.

A földművelésügyi minisiterium szürke, hétköznapias aktái közül, mint téli nap-sugár köszönt felénk ez a rendelet, amely igazán egy poétikus szívnek és finom léleknek megnyilatkozása. Kiárad belőle a magyar föld szeretete is, amely erőt merít annak éltet adó forrásából. A magyar nép, amely eddig is szent kegyelettel ápolta és őrizte a történelmi és mondai emlékekkel díszített fákat, bizonyára hűséges munkatársa lesz a földművelésügyi miniszternek épp oly kedves, mint hazafias ötletének megvalósításában. Nehézségekbe tehát ez alig fog ütközni, mégis üdvözöljük e rendelkezéséért a minisztert, aki országos gondja közepette ily, első tekintetre csekélynek látszó ügyre is kiterjesztette körültekintő figyelmét és belátható időre biztosította az emlékezetes fákat barbár kezek pusztításai ellen. Kegyeletes része e rendeletnek az is, amelyben a miniszter a meglévő fényképek és rajzok bemutatását teszi kötelezővé és azért nagyon kívánatos volna, ha a csekély költséget nem kímélve minden ily fáról fénykép készülné. Nagyon kérjük a minisztert, egészítse ki ily irányban rendelkezését, amelyben oly helyes eszközét választotta meg a néperkölcsök némesítésének is.

Turista segédsserek. A meleg év szak beállta előtt nem felesleges dolog olvasóinkat néhány hasznos szerre emlékeztetni, melyeket minden nagyobb kiránduláskor magával vihet az ember. Semmi sem kinosza meg a turistát annyira, mint a szomjuság, és e részben még mindig a legtöbb vigyázatlanságot követik el. Pedig most untig le van már tárgyalva, hogy meleg testtel hideg italt inni veszélylyel jár, de ezenkívül a szeszes italok, tehát a sör is, csakhamar még

inkább fölmelegíti a testet. A szeszes italnál ajánlatosabb a hideg kávé. Legjobban oltják azonban a szomjuságot a gyenge savanyúságú italok. Ha magunkkal visszük a vizet, mely épp e miatt nem is hideg, előbb tegyük bele egy kis cukrot, keverjük hozzá citromsavport és igen jó frissítő limonádét nyerünk. Az ilyen savanykás italok, aminő például az eczetsav is, nagyon jó hatást gyakorolnak a szív működésre és vérkeringésre is, mi különösen vérmes embereknel nagy fontossággal bír, miután a sav szív működésükre megnyugtatólag hat. Hasonlóképpen előnyös a szív működésére a lábfürdő. Célyszerű a vízhez némi savat, például eczetsavat keverni, mely a bőrön át a testbe szívódik. Célyszerű az izzadás ellen szalicilpreparatumot venni magunkhoz akár por, akár kenőcs-alakban. Hasznos turista-segédsszer a baldrian-cseppeket tartalmazó üveg is. Futólagos rosszulletek alkalmával néhány csepp cukorra csepegtetett baldriantinktúra felfrissíti a szív működést. Méh- és rovarcsípés ellen jó szer a szalmiak-szesz, mely a fájdalmas égést csillapítja. Ne feledkezzünk meg kirándulások alkalmával kevés kötöszerről és néhány varró- és gombostűről sem. Esetleges sérüléseknél egy egyszerű jó kötöszert igen hasznos szolgálatot tehet. Végül még egy mód, melynek alkalmazása nagy és fáradságos hegyi kirándulásoknál a fáradság ellen kitűnőnek bizonyult: ez a láb-masszázs lefekvés előtt. Kezünket olajjal, vazelinrel vagy más zsíros szerrel bezsírozzuk és felülről lefelé, majd alulról felfelé egyenletesen simítjuk a felső és alsó lábszárat. Ha e procedurához hozzászokunk, ugy testünk sokkal ellenállóbb lesz és reggelenként ujult erővel vállalkozhatunk újabb erőlködésre.

A hegyi tartózkodás és a vér.

Ha az ember a síkságról hegyi vidékekre rándul s ott hosszabb ideig tartózkodik, csakhamar vérkeringési zavarokat érez, a melyek a hegyi betegség neve alatt ismeretesek. Már régen kutatják ennek a jelenségnek a tulajdonképpeni okát s arra jutottak, hogy a magassabb régiókban a vér összetétele bizonyos változáson megy keresztül, a mely leginkább abból áll, hogy a piros vértestecsek megsaporodnak. Azt is megállapították, hogy e szaporodás fordított arányban van a légnyomás csökkenésével. Míg rendes viszonyok között egy köbmilliméter vérben 5 millió piros vértestecske van, addig a magas hegyeken való tartózkodás folytán azok száma 8 millióra is felszaporodik. Sokan kétségbe vonják ugyan ezt a rendkívüli változást, de azt senki sem döntötte meg eddig, hogy a hegyi tartózkodás tényleg pirosítja a vért.

